

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра Нової та Новітньої історії
Історичний факультет

ДИПЛОМНА РОБОТА

На тему: Інформаційний супровід заходів уряду Маргарет Тетчер і
Великій Британії

Студентка IV курсу групи ІС–43
Напрямок підготовки «Історія і археологія»
Спеціальність 032 «Гуманітарні науки»

Шаталова Т. О.

Керівник: док. іст.наук, доц.

Миколенко Д.В.

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище і ініціали)

(підпис) (прізвище і ініціали)

(підпис) (прізвище і ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕПОХИ У РОЗРІЗІ ТЕМИ	
1.1. Пропаганда як ознака епохи.....	13
1.2. Основні напрямки інформаційної політики кабінету консерваторів.....	20
РОЗДІЛ II. ЗАХОДИ УРЯДУ. ЇХ РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УРЯДОМ І КОНСЕРВАТИВНОЮ ПАРТІЄЮ	
2.1. Економічні ініціативи влади та їх відображення у ЗМІ.....	27
2.2. Соціальна політика кабінету міністрів у інформаційній політиці влади.....	36
2.3. Зовнішня політика уряду і її супровід у пресі, на радіо і телебаченні.....	42
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	59
ДОДАТКИ	67
АНОТАЦІЯ	71

ВСТУП

Актуальність теми. Протягом багатьох десятиліть Консервативна партія Великої Британії демонструвала класичний приклад успішної адаптації до мінливого економічного і соціального середовища.

Консерваторів стабільно підтримують представники різних верств і категорій населення Великої Британії, відповідно, виникає інтерес до такого феномену, як ідеологія і практика британського консерватизму, яка в даний час об'єднує у своїх лавах прихильників робочих, фермерів, бізнесменів, представників інтелігенції та інших осіб, які ведуть абсолютно несхожий спосіб життя. У цьому ракурсі, феномен британського консерватизму привертає постійну і підвищену увагу істориків, публіцистів, філософів, соціологів і політологів.

«Тетчерівське десятиліття», як часто називають у Великої Британії роки правління уряду Маргарет Тетчер, ознаменувалося настільки серйозними змінами в економічному і соціально-політичному житті країни, в самому способі життя британців, що стало сприйматися широкою громадською думкою як один із рубіжних періодів еволюційного розвитку британського суспільства.

Варто зазначити, що потужною силою у процесі формування іміджу М. Тетчер та уряду консерваторів є засоби масової інформації. Інформаційний супровід будь-якого політика є невід'ємною частиною його діяльності, що дозволяє оцінити ефективність його роботи та сформувати симпатію, або навпаки, антипатію до органів державного управління.

Оскільки прем'єрство Тетчер відбувалося протягом 1979-1990 рр., очевидно, що політик мав певні успіхи та досягнення, завдяки яким обирався на посаду декілька разів.

І хоча до цього часу не вщухають суперечки з приводу того, якою мірою зміни, що відбулися, виявилися незворотними, а якою мірою стали лише тимчасовим відхиленням від «норми», сам факт зміни історичної парадигми і початку нового етапу розвитку країни практично ні у кого не викликає сумніву.

Актуальним питання обумовлена також поширенням британського різновиду неоконсерватизму у формі «тетчеризму», що свідчить про успішність М. Тетчер як політика. Не можна сказати, що М. Тетчер була єдиною яскравою постаттю сучасного британського консерватизму, але вплив її політичної спадщини на розвиток принципів політичної сили й ідей в цьому важко заперечувати.

Домінуючим чинником сучасного етапу розвитку світу є феномен, який можна визначити як інформаційна революція. Яка є результатом процесів, що розвиваються протягом усієї історії людства, таких як зростання ролі та збільшення обсягів інформації, необхідних для забезпечення життєдіяльності людського суспільства, та процесу розвитку та вдосконалення технологій накопичення та поширення інформації

Інформаційне суспільство зароджується в умовах, коли інформаційні технології, роблять весь спектр суспільних відносин взаємозалежними. Світ набуває якісно нових умов існування.

Варто зазначити, що уряд М. Тетчер упродовж тривалого часу утримував владу і тому числі завдяки тому, що тримав під своїм контролем ЗМІ та міг пояснювати суспільству свою позицію через пресу та телебачення.

Об'єктом дослідження є заходи уряду Маргарет Тетчер у Великій Британії.

Предмет дослідження – інформаційний супровід та висвітлення діяльності уряду Маргарет Тетчер в засобах масової інформації.

Метою роботи є дослідження заходів внутрішньої та зовнішньої політики уряду Маргарет Тетчер в контексті висвітлення їх відображення у ЗМІ, що передбачає виконання таких **завдань**:

- дослідити заходи пропаганди в період діяльності уряду М. Тетчер;
- визначити основні напрями інформаційної політики кабінету консерваторів;
- описати економічні ініціативи влади та їх підтримку у ЗМІ;

- розглянути соціальну політику кабінету міністрів у інформаційній політиці влади;

- проаналізувати зовнішню політику уряду та її відображення у пресі, на радіо та телебаченні.

Історіографія. Діяльність уряду Маргарет Тетчер була широко представлена у наукових працях. Важливою є праця Джона Кларка «Революція Маргарет Тетчер»¹, що вийшла в 2006 році. Ця книга заснована на переконанні, що через одну людину – Маргарет Тетчер – англійцям вдалося повністю трансформуватися, змінити світогляд, цінності та життєвий уклад, політичну і економічну реальність. Джон Кларк помічає той факт, що британська історіографія політизована і, на жаль, на догоду ідеології є прагнення спотворити обличчя епохи Тетчер. Прагнучи отримати чітке уявлення про факти, міфи, про те, що сталося і як це сталося, Кларк по-новому дивиться на одного з найвідоміших прем'єр-міністрів Великої Британії. Автор детально аналізує суперечливі думки не тільки істориків про особу Тетчер, але і політиків, політологів, журналістів, які коли-небудь висловлювали думку про її політику і особистість. Кларк приходять до висновку, що не дивлячись на спірність і неоднозначність, епоха Тетчер стала поворотною в історії Великої Британії.

Нами застосовувалася дисертаційна праця Р. Блейка², який був першим з істориків торі, який був найвідомішим завдяки своїй неперевершеній біографії Дізраелі (що буде перевидана у «Фабер-знахідках»).

Важливим є також підручник «ABC of Thatcherism 1979-1989»³. Його мета – дозволити фактам говорити самі за себе. У об'єктивній формі викладено, що тетчеризм означав для економіки, для сімей та окремих людей та для послуг, від яких так багато залежить.

¹ Clarke J. Margaret Thatcher's Revolution Revised Edition: How It Happened and What It Meant. L.: A&C Black, 2006. 224 p.

² Blake R. The Conservative party from Peel to Thatcher. L., 1985. 401 p.

³ ABC of Thatcherism 1979-1989. L.: Fabian soc., 1989. 32 p.

У радянський період політику тетчеризму досліджували Л. Замятін⁴. Автор зазначає, що суть терміну «тетчеризм» полягає в наступних складових: по-перше, цей термін був і є найбільш лаконічним описом політики, що проводиться у Великобританії консерваторами; по-друге, він характеризує стабільну ідейну основу, на яку спирався уряд; по-третє, він показує, хто перебував на чолі уряду.

Одним із найбільших дослідників Великобританії епохи Маргарет Тетчер є В. І. Попов – колишній посол СРСР у Великобританії й історик. У 1991 році він випустив монографію під назвою «Змінюється країна традицій (замітки посла і вченого про Британію вісімдесятих)»⁵. Ця книга представляє собою не тільки особисті спогади автора як безпосереднього учасника, описуваних подій, а й їх інтерпретацію очима професійного історика. Попов зазначає, що для зовнішньополітичного курсу Кабінету Тетчер було важливо виробити певний курс щодо співпраці з СРСР. Відомо, що ставлення прем'єр-міністра до Радянського Союзу і соціалістичної моделі було складним, навіть негативним, проте прагматичні політичні інтереси були на першому місці. До висунення М.С. Горбачова Маргарет Тетчер була налаштована відверто антирадянські. Це виражалося, наприклад, в бажанні Лондона ввести санкції проти СРСР, якого мислили як світового агресора. З середини 1980-х рр., на думку Попова, відносини СРСР і Великобританії увійшли в нормальне дипломатичне русло. Звичайно, це стало можливо завдяки особистій симпатії двох лідерів – Тетчер і Горбачова. Саме завдяки М. Тетчер, яка виступила як посередник у відносинах СРСР і США, Горбачов зміг налагодити контакт зі Штатами і поступово позбавити країну від клейма «Імперія зла».

⁴ Замятин Л. Тэтчеризм. *Международная жизнь*. 1989. №7. С. 53-63.

⁵ Попов В. И. Меняется страна традиций. Заметки посла и ученого о Британии восьмидесятых. М., 1991. 336 с.

Важливе значення для нашої роботи мали сучасні російські дослідження – дисертаційні праці І. Явнвої⁶, у праці якої зроблено висновок, що консерватори зуміли створити систему впливу на виборців, за допомогою якої меншість населення країни в особі правлячої еліти, вміло використовувати на виборах гасла соціальної спрямованості, здатні були змусити більшість підтримувати свої інтереси. Ця система виправдовує себе досі, дозволяючи консервативній партії Великобританії впевнено триматися на плаву в умовах розвитку сучасної соціально-політичної обстановки в країні і світі; І. Буданової⁷, предметом дослідження якої є політика М. Тетчер по відношенню до ключових проблем європейської інтеграції: бюджетно-аграрних розбіжностей і питань будівництва «нової Європи» в період її перебування на посту прем'єр-міністра Великобританії у 1979–1990 рр. З огляду на особливості формування і реалізації курсу Лондона і виняткову роль особистих якостей М. Тетчер як політика, невід'ємною складовою предмета дослідження є і особистість британського прем'єра.

Важливими є праці українських дослідників – Ю. Панченко⁸, у дисертації якого досліджено процес виникнення, розвитку становлення та втілення в життя неоконсервативної ідеології у провідних країнах світу Великої Британії та США. Неоконсервативна ідеологія в цих країнах виникла у другій половині ХХ століття і була реалізована неоконсервативними урядами М. Тетчер та адміністрації Р. Рейгана у 80-ті роки ХХ століття. На основі залучення до наукового обігу нових документів простежено процес реалізації у практичне життя неоконсервативних теоретичних положень. Відображено діяльність

⁶ Явнова И. И. Проблемы социального реформирования в политике консервативного правительства М.Тэтчер (1979–1990 гг.). Уфа: Башкирский государственный университет (БГУ), 2002. 169 с.

⁷ Буданова И. А. Европейская политика М.Тэтчер (1979–1990). Диссертация канд. ист. Наук. Иваново, 2004. 199 с.

⁸ Панченко Ю. В. Історія і практика неоконсерватизму Великої Британії та США часів урядів М.Тетчер і Р.Рейгана [Текст]: Автореферат. к. іст. наук, спец.: 07.00.02 – всесвітня історія. Суми : Вид-во СумДУ, 2008. 13 с.

урядів неоконсерваторів Великої Британії та США з реформування соціально-економічного та зовнішньополітичного напрямів суспільного життя країн – «тетчеризм», «рейганоміка». Проаналізовано ідеологію неоконсерватизму, а також політики тетчеризму в праці О. Черевко⁹, яка присвячена дослідженню процесу формування політичного характеру і світогляду Маргарет Тетчер, досвіду урядової діяльності у Палаті громад, приходу до керівництва партією торі, соціальних та економічних реформ Тетчер на чолі консервативних урядів. Досліджено джерела, теоретичні засади та реформаторську суть тетчеризму, стратегію й тактику приватизаційної політики неоконсерваторів, способи реструктуризації економіки та суспільства в цілому.

З-поміж сучасних українських досліджень, пов'язаних з темою, важливими є праці В. Пунько¹⁰, у статті якої систематизуються й аналізуються основні групи історіографічних джерел про теоретичні та практичні засади неоконсерватизму, його британської моделі «тетчеризму» у царині соціальної політики; про методи, інструменти й результати уряду Маргарет Тетчер в реалізації засад соціальної політики та про подальші перспективи дослідження проблеми; Ю. Удовенко¹¹, стаття якої присвячена проблемі неоконсерватизму у Великій Британії. У ній аналізується процес формування, становлення та втілення в життя неоконсервативних ідеологічних положень за часів прем'єрства Маргарет Тетчер. Простежено процес практичної реалізації неоконсервативної ідеології в соціальній, економічній та зовнішньополітичній сферах.

Отже, історіографія з теми – об'ємна, вона аналізує епоху тетчеризму з різних сторін, що дає змогу зробити об'єктивні висновки щодо досліджуваного

⁹ Черевко О. С. Маргарет Тетчер та її реформаторська діяльність на чолі консервативного уряду Великої Британії (1979 - 1990 рр.) : Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02. НАН України. Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. К., 2002. 19 с.

¹⁰ Пунько В. М. Соціальна політика уряду Маргарет Тетчер: історіографія проблеми. Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2017. Вип. 24(1). С. 31–39

¹¹ Удовенко О. Ю. Неоконсерватизм як актуальна проблема на прикладі Великої Британії за часів урядів Маргарет Тетчер. Наука. Релігія. Суспільство. 2013. № 1. С. 62–64.

питання. Проте, як ми бачимо, у спеціальних роботах інформаційний супровід політики М. Тетчер ще не досліджувався. Отже, очевидно також є наукова актуальність даної праці.

Джерельну базу дослідження склали різні матеріали і документи: стенографічні звіти засідань британського парламенту¹², за допомогою яких ми змогли ознайомитися з прямою мовою та думками урядовців з тих чи інших питань; програмні та політичні документи партії¹³, в яких декларувалися політичні цілі; урядові документи, законодавчі акти¹⁴, які були офіційним підтвердженням дій уряду; доповіді королівських комісій і урядових комітетів¹⁵; довідники, відомчі видання, численні виступи М. Тетчер, де безпосередньо доводилася політична лінія очільниці уряду; матеріали британської преси¹⁶, де чітко прослідковувалася та чи інша політична позиція та відношення до консервативного уряду Тетчер.

У Великій Британії в середині ХХ-го ст. відбувався все більш явний поділ на якісну та масову пресу. На сьогоднішній момент до якісного друку можна віднести «Таймс»¹⁷, «Дейлі Телеграф»¹⁸, «Гардіан»¹⁹, «Файненшл таймс», «Індепендент». Дане джерело інформації дозволяє розкрити суть відносин між виданням та владою та дають уявлення про відношення до прем'єр-міністра.

Окремою групою історичних джерел є численні біографії Тетчер. Вони дають уявлення не тільки про особу прем'єр-міністра, її життя, політичній

¹² Eleven years work: The record of the conservative government since May 1979. *Politics today*. L., 1990. № 8. P. 180-221.

¹³ Conservative care in action: Social security policy. *Politics today*. L., 1990. № 11. P. 276-285.

¹⁴ Conservative Party. The conservative manifesto 1979. L.: Conservative central office, 1979. P.38.

¹⁵ Office of Health. *Economics. Compendium of Statistics*. L., 1987. P. 248-249.

¹⁶ O'Higgins M. Social welfare and privatization: The British experience. *Privatization and the welfare state*. Ed. by Cameran S.B., Kahn A.J. Princeton, 1989. P.173; Dilnot A., Webb St. The 1988 social security reforms. *The economics of social security*. Oxford, 1989. P. 244-245.

¹⁷ *The Times*. URL: <https://www.thetimes.co.uk/>

¹⁸ *The Telegraph*. URL: <https://www.telegraph.co.uk/>

¹⁹ *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/international>

кар'єрі і світогляді, але й про історичний контекст, що оточував «залізну леді»²⁰.

В цілому, виявлена джерельна база з вивчення історії Великої Британії в епоху М. Тетчер в історичних працях українських і зарубіжних авторів представляється досить репрезентативною, що дозволяє розглянути основні питання теми, вирішити поставлені мету і завдання.

Хронологічні межі роботи охоплюють період перебування при владі уряду М. Тетчер. За початковий рубіж береться 1979 р, коли консервативна партія завоювала парламентську більшість в Палаті громад і з тріумфом прийшла до влади. Рубіж 1989–1990 рр. знаменував собою певну завершеність політики М. Тетчер і її колег. До цього часу вона втратила своє колишнє значення і популярність, а новації М. Тетчер в політиці, в тому числі і соціальній, не зустрічали підтримки у громадськості, що і призвело до відставки консервативного прем'єр-міністра.

Методи та методологія дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність принципів системності, науковості та об'єктивності. Важливе значення для нас мала концепція інформаційного суспільства. «Валютою» інформаційного суспільства є інформація, як засіб доступу до економічних, культурних та суспільно-економічних ресурсів людства.

Відповідно, заволодіння джерелами та засобами, за допомогою яких здійснюється інформування суспільства може підштовхувати до зловживання та впровадження пропагандистських наративів. М. Тетчер розуміючи цінність інформації, тримала під своїм контролем більшість ЗМІ Великої Британії. Відповідно, лінію політики Тетчер провладні ЗМІ просуvalи та пропагували серед населення.

Для досягнення мети і вирішення поставлених завдань були використані методи: порівняльний, індукції та дедукції, структурно-функціонального аналізу, елемент контент-аналізу.

²⁰ Салмин А. М. Политический портрет М. Тэтчер: научно-аналитический обзор. Москва, 1981. 121 с.

Одним з методів, що визначають методологічний характер даної роботи, є міждисциплінарний підхід. Дослідження багато в чому будувалося і на принципах історизму. З групи загальнонаукових методів використовувався структурно-функціональний аналіз, який цілком адаптований до розгляду проблеми. Він застосовувався для розкриття складових внутрішньої і зовнішньої політики уряду Тетчер як окремих явищ.

Застосовано контент-аналіз повідомлень у засобах масової інформації, на радіо та телебаченні щодо діяльності та заходів здійснених урядом Маргарет Тетчер зі встановленням частоти вживання певних дефініцій і подій.

У праці були застосовані методи індукція та дедукція, які застосовувалися при аналізі реформ, проведених М. Тетчер.

На основі синтезу всіх перерахованих вище методів був проведений аналіз ефективності впливу ЗМІ на формування іміджу уряду М. Тетчер. Використання всіх вищевказаних методів було направлено на максимально об'єктивне і ґрунтовне дослідження зазначеної проблематики.

Практичне значення. Дослідження має практичний та історико-методологічний характер. У роботі звертається увага на питання особливостей висвітлення у ЗМІ діяльності консервативного уряду у Великій Британії в епоху прем'єрства Маргарет Тетчер.

Вивчення особливостей інформаційного супроводу заходів уряду Маргарет Тетчер допомагає зрозуміти та визначити роль інформаційних технологій та мас-медіа у висвітленні діяльності уряду, пояснити особливості сучасного геополітичного становища Великої Британії.

Результати дослідження можуть бути використані при написанні подібних праць, присвячених дослідженню особливостей висвітлення діяльності уряду Маргарет Тетчер; матеріали роботи можуть бути корисними при викладанні загальних лекційних курсів у вищих навчальних закладах та розробці спецкурсів, а також при створення навчальних і навчально-методичних посібників з історії. Дані дипломної роботи можуть бути корисними для всіх, хто виявляє інтерес до вказаної проблематики.

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів (5 підрозділів), висновків, списку використаних джерел та літератури (82 пункти), додатків (4). Загальний обсяг роботи складає 72 сторінки, із них основного тексту – 56.

РОЗДІЛ І

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕПОХИ У РОЗРІЗІ ТЕМИ

1.1. Пропаганда як ознака епохи

Період перебування Маргарет Тетчер на пості прем'єр-міністра та в політиці загалом, має низку особливостей та специфічних рис, що були характерними для цієї епохи.

Криза класової ідентифікації закономірна висловився в кризі прив'язаності з традиційними виразниками ідеології соціальних груп – партіями; він знайшов вираз у кількісних (падіння чисельності членів партій) та якісних (відмова від тісної ідентифікації з партією) показниках партійної приналежності

До середини 1980-х політична партія у Британії перестала бути ефективним інструментом набуття влади, оскільки перестала відповідати фундаментальним запитам фрагментованих соціальних верств.

Результатом кардинального парадигматичного зламу стала переорієнтація партій з класових платформ на весь потенційний електорат для виживання партій як інститутів здобуття влади; за цим закономірно пішла зміна електоральної мети. Тепер основним завданням роботи партії стало не вираження інтересів своєї традиційної електоральної бази, а спроби висловити інтереси якомога ширших верств населення задля електорального успіху.

У термінах маркетингу це означало перетворення партій, орієнтованих продукт (ідеологію), у партії, орієнтованих на продаж, а потім у ринково-орієнтовані партії, що володіють більш комплексною стратегією на електоральному ринку.

У разі «маркетування» партій відбувається їх перехід від просування цілісної ідеології до attacking issues – «атакам на питання порядку денного»: партія обирає групу «гарячих» соціальних проблем ('issues to tackle') і розглядає

їх популістські аспекти (молодіжна злочинність, паливний криза тощо), будуючи свою політичну програму як «програму боротьби з...»²¹.

Як показує досвід Британії, у ситуації невеликої кількості провідних партій, що спираються на один і той же електорат, такий підхід поступово призводить до уніфікації партійних програм та скоочування партій до центру політичного спектра.

Це відбувається тому, що «питання для атаки» обираються на основі опитувань громадської думки, з яких партії одержують приблизно однакові списки «гарячих» тем, що хвилюють виборців. Ефективних відповідей на такі проблеми також не може бути багато; часто він лише один. Тому не лише виділені партіями запити електорату, а й відповіді на них поступово починають співпадати.

Вихід із такої ситуації можливий або у бік пошуку нових питань повістки дня, або у бік відмежовування від конкурентної партії на неідеологічній та нетематичній основі, а саме – на основі іміджевого будівництва партії та її лідерів, що призводить до різкої медіатизації політики і навіть потрапляння її у залежність від ЗМІ. Як пише Дж. Стріт, «якщо старі зв'язки партії з лояльним їй класом рощмиваються... то питання порядку денного та політичні іміджі стають більш суттєвими у визначенні партійних переваг... і медіапрезентація стає центральним елементом формування відданості»²²

Зміни, що відбулися в країні, суттєво вплинули і на розвиток преси Великої Британії, тим більше, що друковані видання, радіо та телебачення зайняли значне місце у світових ЗМІ.

У 1960-х роках Велика Британія займала перше місце на Заході за розповсюдженням газет: «Англіїці купують вдвічі більше газет, ніж

²¹ Бодрунова С. С. Политический маркетинг как прародитель медиаполитики: опыт политических партий Великобритании. *Вестник Южно-Российского государственного технического университета (Новочеркасского политехнического института)*. Серия: Социально-экономические науки. 2014. № 1. С. 89–98.

²² Street J. *Mass Media, Politics and Democracy*. Houndsmill: Palgrave, 2001. P. 15–35.

американці, втричі більше, ніж французи. Майже половина населення країни регулярно купує газету»²³.

У світі газетних господарів Великої Британії на початку 70-х рр. ХХ ст. намітилися певні зміни. На перший план вийшла група Роя Томсона, яка мала періодичні видання у всій Великій Британії, США, Канаді, Латинській Америці, Африці, а також радіо- і телестанції.

Провідною газетою залишалася «Дейлі Мірор», цій самій монополії належали недільні газети, провінційні видання. «Ассошіейтед Ньюспейперс», концерн Бівербрука «Пірсон – Лонгмен», група Беррі займала значне місце на газетно-журнальному ринку Великої Британії. У 1969 р. в Англії почала діяти монополія Руперта Мердока «Ньюс Лтд.», яка набирала обертів у наступні роки.

Найбільші тиражі щоденних газет розподілялися в Англії так: ІПК – одна третина, Бівербрук – одна чверть, Р. Мердок – одна десята. На початку 1970-х загальний разовий тираж восьми столичних і 100 провінційних газет Великої Британії становив 27 млн примірників, 488 примірників на 1000 осіб²⁴.

Саме у цей період визначилася політична орієнтація провідних британських видань. На консервативну партію (вірніше на її праве крило) орієнтувалися «Дейлі Мейл», «Дейлі Телеграф», «Санді Телеграф», «Дейлі Експрес», «Санді Експрес», «Ньюс оф зе Уорлд». Консервативна преса центристського штабу включала газети «Таймс», «Сан», тижневики «Економіст» і «Спектейтор». До ліберального центру належали «Гардіан», «Обсервер», «Ліснер». Праве крило лейбористів спиралося на «Дейлі Мірор» та «Піпл»; лейбористський центр – на «Нью Стейтсмен» та «Трибюн». Серед видань, пов'язаних із комуністичною партією, можна відзначити «Морнінг Стар», «Комент», «Лейбор Манслі».

²³ Лапицкий И. Короли лжи и сенсаций. Москва, 1967. С. 3–4. URL: <http://lit-prosv.niv.ru/lit-prosv/sokolov-vinogradova-pp-velikobritanii/primechaniya.htm>

²⁴ Соколов В. С., Виноградова С. М. Периодическая печать Великобритании. СПб: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2000. 112 с.

У 1970-ті роки чітко визначалися читацькі «ніші» якісних та масових англійських видань. Якщо 25% читачів «Таймс» належали до вищих кіл суспільства, то стосовно «Дейлі Мірор» ця цифра становила 1%, а до «Дейлі Експрес» – 3%. 39% робочих країни читали «Дейлі Мірор», 31% – «Дейлі Експрес»²⁵.

Відповідно сформувалася і модель того чи іншого типу газети (як змістовна, так і оформлювальна): «якісна» преса у висвітленні найважливіших соціально-політичних проблем апелювала до розуму читача, спираючись на систему аргументів, які переконують аудиторію у логічності міркувань та доказів. Масова преса переважно використовувала метод вселяючого впливу, яке «щеплює психічні стани, тобто ідеї, відчуття провини і відчуття без допомоги логіки та будь-яких доказів»²⁶.

Велика кількість ілюстрацій, яскраві заголовки, набрані великим шрифтом, прагнення орієнтуватися на мову вулиці – все це стало відмінними рисами «популярних» газет. Істотна частина газетного масштабу цих видань відводилася та відводиться під рекламу та оголошення, новини займають дуже незначне місце. На думку власників масових газет, на їх шпальтах не потрібно друкувати те, що можна побачити по телебаченню, тобто інформацію суспільства²⁷.

В кінці 70-х – початку 80-х рр. ХХ ст. у Великій Британії продовжували діяти тенденції концентрації та монополізації у сфері засобів масової інформації. Для прикладу: з 1920 до 1970 рр. число англійських газет скоротилося майже на 35%; з 1974 до 1981 рр. замість 1300 провінційних газет почало виходити 800; за 30 років, на початок 1980-х років, кількість газет, які не належали концернам чи конгломератам, зменшилася з 490 до 220.

²⁵ Телень Э. Ф. Социальная мимикрия буржуазных массовых газет Великобритании. М., 1978. С. 5–6.

²⁶ Телень Э. Ф. Социальная мимикрия буржуазных массовых газет Великобритании. М., 1978. С. 5–6.

²⁷ Буржуазные средства массовой информации в 1979 году. *Вестн. Моск. ун-та. Сер. Журналистика*. 1980. № 4. С. 42

На початку 1970-х виникли труднощі в газети «Таймс», новому власнику якої, Р. Томсону, не вдалося зробити з неї прибуткове підприємство. Дефіцит видання «Таймс» наблизився до двох мільйонів фунтів стерлінгів²⁸.

У 1978–1979 рр. над «Таймс» нависла загроза закриття. Складні стосунки з профспілками у зв'язку зі спробами впровадити сучасну техніку друку і відповідно відмовитися від зайвого персоналу призвели вже 1978–1979 роках до того, що було припинено випуск «Таймс» на 348 днів²⁹.

Варіанти порятунку газети обговорювалися досить довго; йшлося про відновлення публікації «Таймс» у провінційній друкарні, обладнаної новітньою технологією, і навіть про переведення виробництва «Таймс» до США, щоб доставляти її щодня до Великої Британії та продавати за нижчою ціною.

Журналістами «Таймс» було внесено пропозицію створити консорціум, який би зміг купити газету. Кандидатура потенційного покупця «Таймс» обговорювалася у англійських засобах масової інформації³⁰. Королівська комісія з преси в середині 1970-х років дійшла висновку, що вихід із кризи можна досягти шляхом впровадження нової техніки та скорочення на третину робочої сили.

Незважаючи на кризу, що охопила «традиційні» видання Великої Британії, низці преси у 1970-ті роки вдалося не лише зберегти свою економічну ефективність, а й здобути популярність у широкій аудиторії. Це стосується, наприклад, безкоштовних газет, кількість яких із 1974 до 1981 р. зросла зі 194 до 512. Їх аудиторія на початку 1980-х становила 95% населення³¹.

У 1971 р. у Великій Британії було введено комерційне радіомовлення в провінціях і почала складатися комерційна телемережа, що конкурує з Бі-Бі-Сі. Обсяг іномовлення Бі-Бі-Сі в цей час склав 720 годин на тиждень (менше, ніж у

²⁸ Соколов В. С., Виноградова С. М. Периодическая печать Великобритании. СПб: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2000. 112 с.

²⁹ Черноусов М. «Таймс» и «Биг Бен». *Журналист*. 1981. № 3. С. 72.

³⁰ Черноусов М. «Таймс» и «Биг Бен». *Журналист*. 1981. № 3. С. 72.

³¹ Соколов В. С., Виноградова С. М. Периодическая печать Великобритании. СПб: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2000. 112 с.

США та СРСР), передачі велися 37 мовами. У 70-ті роки у структурі мовлення Бі-Бі-Сі постійно відбувалися зміни, але найбільшими іноземними редакціями залишалися арабська, французька та німецька. Серед соціалістичних країн російська служба посідала центральне місце (45 годин на тиждень). У цей час проводилося регулярне технічне переоснащення Бі-Бі-Сі³².

Ступінь концентрації виробництва в газетній індустрії Великої Британії початку 80-х років, коли 80 % тиражу британських газет видавалося трьома транснаціональними корпораціями – Ньюс Інтернейшнл, Рід Інтернейшнл, Трафальгар Хаус, – була дуже висока. Газетно-журнальне виробництво (за сукупною вартістю продукції) знаходилося на 3-му місці серед галузей британської економіки. Було підраховано, що кожна четверта з п'яти англійських газет належить концернам або конгломератам, у тому числі транснаціональний характер. «Трафальгар Хаус», що поглинула імперію Бівербрука (їй належав «Дейлі Експрес»), була пов'язана з кораблебудівними галузями, туризмом, торгівлею нерухомістю. Щоб відкрити нову газету – «Дейлі Стар», цей концерн продав кілька будівель у Лондоні за 40 млн фунтів стерлінгів. «Ассошіейтед Ньюспейперс» контролювала видобуток нафти, будучи власником землі, транспорту, ресторанів. Наприкінці 1970-х «Рід Інтернейшнл» вклав велику суму в південноафриканську компанію з виробництва упаковки.

У першій половині 1980-х відбувався подальший перерозподіл сил над ринком ЗМІ Великої Британії. На перше місце у сфері мас-медіа висунулися Руперт Мердок та Роберт Максвелл.

Для преси Великобританії 1980-х років характерно посилення концентрації у сфері друку. 70 % щоденної та недільної преси контролювали групи, які належали: громадянину США – Руперту Мердоку («Ньюс Інтернешнл»), Роберту Максвеллу («Мірор Груп Ньюспейперс»), лорду Стівенсу («Юнайтед Ньюспейперс»). Залишалися сильними позиції груп Ротерміра та Томсона.

³² Bumpus B., Skelf B. Op. cit. P. 81–82.

До початку 1980-х Руперт Мердок вже вважався одним з відомих міжнародних «лордів преси». Його батько – друг Норткліфа – був видавцем газет «масового інтересу» в Австралії. Імперія Мердока спочатку формувалася як транснаціональна. Кінець 60-х років був ознаменований придбанням Мердоком двох масових англійських газет – «Ньюс оф де Уорлд» і «Сан». У 1970-ті роки цей магнат преси активізувався в США, де став власником однієї з найстаріших газет країни – «Нью-Йорк Пост», заснованої в 1801 р. До цього часу він уже купив дві газети в Техасі, заснував щоденник «Стар», заволодів газетою «Віллідж Войс», а також журналами «Нью-Йорк» і «Нью Уест», що стало сенсацією.

Нова поява Мердока на Фліт-стріт була пов'язана з покупкою газет «Таймс» та «Санді Таймс». Незважаючи на те, що спільний разовий тираж газет, які придбав Р. Мердок, виходив за рамки, встановлені антимонопольним законодавством, угода все ж відбулася, оскільки «Таймс», на той момент була не рентабельна.

Після зміни власників «Таймс» відбулися зміни в її редакційному апараті, змушений був піти зі своєї посади редактор, на 17% було скорочено персонал редакцій та друкарень. Таким чином було посіяне насіння війни Р. Мердока з профспілками, яка розгорнулася в середині 80-х рр. ХХ ст.

Британська преса 80-х рр. ХХ ст. постійно зазнавала впливу транснаціональних корпорацій, за активної участі яких відбувається злиття капіталу в газетному світі західних держав.

Внаслідок тотальної монополізації британської преси стала її змістовна уніфікація, що викликало занепокоєння громадськості; тому логічним було прагнення журналістів до створення газет, що не належать магнатам преси, наприклад «Санді Кореспондент» (1989 р.) та «Індепендент» (1986 р.).

Оскільки в середині 80-х рр. у Великій Британії розгорнулися процеси технічного переоснащення преси, що спричинило масові звільнення та внаслідок цього – вибух соціального невдоволення в країні.

Загалом 1970-ті роки можна назвати роками комунікативної стагнації – або «затишшя перед бурею». Прийшовши до влади 1979 року адміністрація на чолі з Маргарет Тетчер, яка засвоїла уроки «зими невдоволення» і стратегії, що мислила в категоріях, відкрила нову епоху у британських елітарних комунікаціях. Перші два терміни правління Маргарет Тетчер супроводжувалися елементами різкої медіатизації політико-адміністративного та парламентських процесів.

Таким чином, враховуючи ситуацію, в якій британські ЗМІ опинилися в монопольній залежності, очевидним є прихильність того чи іншого видання до певних політичних сил. Логічно, що провладна преса на сторінках своїх видань подавала інформацію в правильному ідеологічному руслі. Саме тому, в даний період у ЗМІ Британії подавалися факти пропагандистського характеру з необхідною в тому чи іншому напрямку позицією.

1.2. Основні напрями інформаційної політики кабінету консерваторів

Маргарет Тетчер мала у Британії репутацію «залізної леді, проводила жорстку і рішучу політику, приділяла велику увагу соціальним проблемам. Від неї очікували серйозного урізання дотацій на соціальні потреби, а вона, навпаки, збільшила асигнування на пенсії та інші соціальні допомоги, провела реформу систем охорони здоров'я та освіти. Водночас інформаційна політика Тетчер будувалася таким чином, щоб люди усвідомили необхідність розраховувати на себе, а не на допомогу держави. У результаті, в роки правління Тетчер приватний сектор почав активно розвиватися.

Перш ніж проводити інформаційну політику, політичним силам необхідно було цієї влади досягти. А оскільки в умовах правової держави шлях до влади проходив виключно через рівні та відкриті вибори, не дивно, що величезний вклад у прихильність до тієї чи іншої політичної сили робили засоби масової інформації.

Можна помітити радикальний вплив Маргарет Тетчер на структуру ЗМІ Великої Британії, що актуальна і на сьогоднішній день. Вона вирішила зламати дуополію BBC–ITV, яку вона вважала заохочення обмежувальних практик і перешкод.

Її період перебування на посаді був відзначений лобіюванням з боку медіа-організацій. Уряд Тетчер кльонув на ключові угоди Р. Мердока – поглинання газети «Times» в 1981 році та злиття Sky з British Satellite Broadcasting (BSB) у 1990 р. створити BskyB – без посилення на органи з питань конкуренції.

З 1985 р. в британському телерадіопросторі з'являється третій постачальник новин – «Ранкове телебачення», яке очолює колишній керівник Australia's Channel 9 Брюс Гінджелл. Щоб конкурувати з ним, BBC розпочинає власне телевізійне постачання «Ранкових новин». У 1989 р. Корпорація Руперта Мердока створила Sky News, до неї ввійшли 24 британські телевізійні канали, частина яких обслуговувала телебачення Sky News. Через чотирнадцять місяців після виходу Sky News з'являється інший супутниковий постачальник новин – British Satellite Broadcasting. З квітня по жовтень 1990 р. BSB та Sky News, борючись за своїх передплатників, створили дві системи-конкуренти, витрачаючи понад один мільярд кожна³³.

Окрім цього, на початку 1990-х рр. британські телевізійні компанії роблять спробу ввірватися на міжнародний телевізійний ринок новин. Триває конкуренція між BBC, Sky News та CNN. WSTN (Світові Новини Телебачення Обслуговування) прагнули отримати переваги в інформуванні телевізійної аудиторії, як традиційно робили це для радіослухачів. BBC сподівалася вийти на світову аудиторію з власним 24-годинним внутрішнім телевізійним каналом новин³⁴.

³³ Шальман Т. М. Формування інформаційного простору Великої Британії кінця 80-х — початку 90-х років XX ст. С. 116–119.

³⁴ Шальман Т. М. Формування інформаційного простору Великої Британії кінця 80-х — початку 90-х років XX ст. С. 116–119.

Докази, оприлюднені під час розслідування Левесона, показують, у деяких випадках вперше, як Маргарет Тетчер була особисто причетна до цих угод, створивши прецедент для все більш інтенсивних (і зазвичай таємних) контактів між політиками та ЗМІ, які допомогли визначити медіа-політику в подальшому під керівництвом Тоні Блера, Гордона Брауна та Девід Кемерон.

Маргарет Тетчер не досягла усіх своїх цілей в медіаполітиці, але форма, структура і культура британських газет і телебачення сьогодні несуть безпомилковий знак епохи М. Тетчер – знищення дуополії BBC/ITV, зростанням багатоканальності телебачення та незалежне виробництво і поява Руперта Мердока як найпотужнішого медіа-магната в британській історії.

ЗМІ в епоху Тетчер і після вийшли із затінку, в якому приховувалися компроміси, вплив і політична підтримка. Лобіювання інтересів організацій та їхніх керівників у ЗМІ було характерне для цієї епохи. Медіа Великої Британії були дуже політизовані сферою.

Перебування при владі М. Тетчер було відзначено не тільки триваючою традицією підтримки консерваторів з боку національної преси. Нею самою було зроблено чимало для того, щоб за допомогою друкованого слова консервативні цінності отримали схвалення більшості британського населення.

Перебуваючи при владі, М. Тетчер сприяла посиленню процесу концентрації та монополізації преси. Вся преса Великої Британії в період її правління була зосереджена в руках семи корпорацій³⁵.

М. Тетчер та її однодумці усвідомлювали необхідність ідеологічного забезпечення стратегії обмеження профспілкових свобод. Тому, Тетчер «новий похід» на профспілки. Його складовими були такі заходи: посилення пропаганди та показної діяльності в дусі «торі кращі друзі робітничого класу», розгортання в консервативній пресі широкої кампанії ідеологічного та організаційного проникнення у профспілки; пожвавлення діяльності створеної

³⁵ Назамутдинова М. Х. Политика тэтчеризма и ее влияние на трансформацию британской прессы (на примере газеты "Таймс"). *Социум и власть*. 2010. N 1. С. 44–48.

ще наприкінці 1940-х – на початку 1950-х рр. організації консерваторів-тред-юніоністів³⁶.

Маргарет Тетчер була першим британським прем'єр-міністром, який повністю зрозумів важливість телебачення. Її раднику Гордон Ріс, колишньому телевізійному продюсеру приписують пом'якшення її іміджу на екрані.

Важливим рішенням, у перші роки прем'єрства були – створення Четвертого каналу у 1982 р. задля розширення конкуренції на телебаченні, Тетчер таким чином хотіла започаткував незалежний креативний сектор, який зараз є такою важливою частиною британської економіка.

З 1980 р. відбувалася підготовка та організація Закону про мовлення, який був компромісним враховуючи давні традиції державної служби мовлення. Четвертий канал, згідно цього закону, мав фінансуватися державними корпораціями з амбітними повноваженнями визначаючи високу якість та інноваційність програмування, а прибуток не був головною метою. Маргарет Тетчер ніколи не була задоволена цим, в середині 1980-х вона стверджувала, що канал мав підлягати приватизації.

Іншим аспектом діяльності Маргарет Тетчер було бажання знайти альтернативу ліцензійному збору BBC, наприклад рекламні інтеграції. Вона створила комісію під керівництвом економіста вільного ринку Алана Пікока задля розглядання майбутнього фінансування BBC.

Питання інформаційної політики є актуальним як всередині країни так і на міжнародному рівні. Загрозами інформаційної безпеки міжнародного значення є інформаційний тероризм, комп'ютерна злочинність, інформаційні війни, використання інформаційної зброї, маніпулювання громадською думкою тощо³⁷.

³⁶ Трубайчук А. Ф., Черевко О. С. Особливості соціально-економічної політики британських консерваторів у 1979–1990 рр. *Український історичний журнал*. 1999, № 2. С. 125–133.

³⁷ Косілова О.І. Інформаційна безпека України в умовах глобалізації. *Правова інформатика*. 2010. № 3 (27). С. 27.

Британський уряд почав займатися інформаційною безпекою раніше за інші європейські країни. З одного боку, це дало змогу отримати корисний досвід у цій сфері³⁸.

У ситуації залежності від інформаційного простору розрізняють два типи станів – залежний і незалежний. Сполучене Королівство відноситься до другої категорії. Її громадянам не потрібно шукати іноземні ЗМІ, щоб подивитися новини. Це одна з головних ознак таких країн³⁹.

До 1955 року BBC мала монополію на британське телебачення. У цьому ж році була створена комерційна мережа телевізійних компаній для виробництва власної інформаційної продукції. Однією з таких організацій було Незалежне телебачення (ITV), компанія, журналісти якої, окрім новин, знімали документальні фільми. У 1981 році в ефір вийшли Independent Television News (ITN). Ця компанія відразу отримала широку аудиторію.

Розвиток цієї сфери тривав довго і відбувався на тлі змагання за телевізійне домінування. Sky News – це перша в країні служба новин кабельного телебачення, але кабельні мережі США належали американському бізнесмену Т. Тернеру, були набагато доступнішими протягом багатьох років, оскільки мали відповідну технологію передачі сигналу. У той же час, незважаючи на значний вплив CNN у наданні інформації про війну в Перській затоці в той час, його аудиторія все ще була малою порівняно з населенням країни. Однак у 1992 р. CNN і Sky News почали працювати з допомогою супутника «Astra». Це дало доступ до потенційної аудиторії, а це близько восьми мільйонів у домовок. Передаючи сигнал через супутник, ці компанії

³⁸ Бусол О. Основні риси контролю за національним інформаційним простором Королівства Велика Британія URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2962:osnovni-risi-kontrolyu-za-natsionalnim-informatsijnim-prostorom-korolivstva-velika-britaniya-2&catid=71&Itemid=382 (дата звернення: 25.06.2022).

³⁹ Семенов А. Захист національного інформаційного простору Великої Британії. *Матеріали міжнародної конференції «Політична прaxeологія: безпека, технології, комунікації»* / за ред. В. Бебика. Київ: ВАПН, 2016. 117 с.

стали основною силою в британському телевізійному інформаційному просторі.

Часто інформаційна політика відображається у законодавстві держави. Зокрема у Великій Британії наприклад, існують правила захисту неповнолітніх від шкідливого впливу ЗМІ. З цією метою Британський комітет з класифікації фільмів ранжує фільми та відео за віком аудиторії. Закон Великобританії про відеозапис (1984 р.), прийнятий на прохання громадськості, вимагає від Комітету з класифікації фільмів Сполученого королівства врахувати ймовірність перегляду продукції вдома та відповідної вікової групи, а також врахувати ймовірність небезпечної поведінки аудиторії. Політика комітету полягає в тому, щоб обмежити можливість шкідливого впливу на дітей невідповідного віку. Деякі небезпечні епізоди можуть бути видалені, а в деяких випадках комісія відмовляє в класифікації. Тому такі фільми не показують у кінотеатрах та на телебаченні⁴⁰.

Закон про британську кінематографію 1937 року забороняє показ сцен катування тварин, а Закон про захист дітей, який діє з 1978 року, забороняє показ непристойних зображень для дітей віком до 16 років. За такі порушення суд може призначити штраф або позбавлення волі, або і те, і інше. Британський закон про радіомовлення розрізняє щоденне (до 21 години вечора) і вечірне мовлення, перед яким забороняється показувати інформацію, яка, згідно з віковою класифікацією, може завдати шкоди дітям. Це розрізнення означає, що після 21-ї години батьки вже вдома і можуть контролювати перегляд телевізійних програм дітьми⁴¹.

⁴⁰ Бусол О. Основні риси контролю за національним інформаційним простором Королівства Велика Британія URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2962:osnovni-risi-kontrolyu-za-natsionalnim-informatsijnim-prostorom-korolivstva-velika-britaniya-2&catid=71&Itemid=382 (дата звернення: 25.06.2022).

⁴¹ Семенов А. Захист національного інформаційного простору Великої Британії. *Матеріали міжнародної конференції «Політична прaxeологія: безпека, технології, комунікації»* / за ред. В. Бебика. Київ : ВАПН, 2016. 117 с.

Регіональна преса, як і телепередачі 1980-х та початку 90-х рр., мала період розширення, надто на ринку невеликих компаній – власників видавництв, які розвивалися за рахунок прибутків від рекламних компаній. На той час у країні діють десятки видавничих компаній. Хоча їх основне завдання рекламувати продукцію та послуги місцевих бізнес-структур, все-таки вони містять і чимало місцевих новин, на яких і сконцентровано увагу читачів. Ці видання посідають гідне місце в англійській журналістиці⁴².

⁴² Шальман Т. М. Формування інформаційного простору Великої Британії кінця 80-х – початку 90-х років XX ст. *Current issues of mass communication*. 2013. Issue 14. С. 116–119.

РОЗДІЛ II

ЗАХОДИ УРЯДУ. ЇХ РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УРЯДОМ І КОНСЕРВАТИВНОЮ ПАРТІЄЮ

2.1. Економічні ініціативи влади та їх відображення у ЗМІ

Уряд Маргарет Тетчер успадкувала слабку економіку, чії погані результати вона пояснювала політикою затишного консенсусу, слабкою дисципліною, високою інфляцією та повсюдною неефективністю. Саме з неефективність вона намагалася побороти назавжди.

Замість того, щоб почати негайний і грандіозний наступ на всіх фронтах, місіс Тетчер боролася з ворогами поступово, кожна перемога зміцнювала її позиції для наступної атаки. Лише тоді, коли інфляція була чітко під контролем, можна було запровадити більш радикальні заходи. Можна стверджують, що рецесія 1980-1981 рр. була викликана не жорстким внутрішнім попитом, а зовнішніми шоками та потрясіннями з боку пропозицій (Supply-side economics – економіка пропозиції).

Згодом жорстка монетарна та фіскальна політика справді мала потужний вплив як на швидке зниження інфляції, так і на утримання рівня безробіття вище його рівноважного рівня. Як тільки була запроваджена серйозна політика щодо економіки пропозиції, вона мала значний вплив на зростання продуктивності та рівноважний рівень безробіття. Відповідно, безробіття знизилося вдвічі між 1981 і 1986 рр.

Переворот, який змінив відносини між британською політикою та журналістикою, розпочався під час тихого недільного обіду в офіційному заміському будинку прем'єр-міністра Маргарет Тетчер. Те, що вони взагалі зустрілися 4 січня 1981 року, категорично заперечували протягом 30 років. З тих пір, як їхня брехня була розкрита, стало можливим з'ясувати, як найбільше розширення монопольної влади в історії сучасної преси було сплановано та здійснено з таким прихованим блиском.

Маргарет Тетчер очолювала уряд, який мав на меті домогтися повоєнного консенсусу і, отже, провів велику кількість радикальних політичних пропозицій за сприяння парламентської більшості.

За прем'єрства Тетчер партійність газет стала предметом дискусії у ЗМІ. Під час Фолклендської кризи яскраво проявилися пристрасті, що збереглися до 1990-х. Першу скрипку в оркестрі «преси торі» грали газети Р. Мердока «Сан» серед таблоїдів та «Таймс» серед широкоформатних. «Дейлі мейл», «Дейлі телеграф», «Дейлі експрес» також стояли на консервативній точці зору.

Газети Р. Максвелла («Дейлі міррор» та інші) під час конфлікту застосовували опозиційну риторичку і загалом підтримували Робочу партію, але «вели з нею партизанську боротьбу, коли їм здавалося, що партія йде не тим шляхом». У цей час склалося політичне «обличчя» таблоїдної преси⁴³.

Одним із головних напрямів реформ «тетчеризму» стала економіка та, зокрема, зміни в оподаткуванні. Політика Тетчер, започаткована в 1980-х роках і широко проведена наступними урядами⁵, змінила економічний і соціальний світогляд Великої Британії⁴⁴.

У повідомленнях ВВС, йшла мова про те, що на економічну політику Тетчер вплинули монетаристське мислення та такі економісти, як Мілтон Фрідман і Алан Уолтерс. Разом з Джеффри Хоу вона знизила прямі податки на прибуток і збільшила непрямі податки. Вона підвищила процентні ставки, щоб уповільнити зростання грошової маси, і, таким чином, знизити інфляцію; ввела ліміти готівкових витрат на державні витрати та зменшила витрати на соціальні послуги, такі як освіта та житло. Скорочення вищої освіти призвело до того, що Тетчер стала першим післявоєнним високопосадовцем, яка здобула освіту в

⁴³ Назамутдинова М. Х. Политика тэтчеризма и ее влияние на трансформацию британской прессы (на примере газеты "Таймс"). Социум и власть. 2010. N 1. С. 44–48.

⁴⁴ Kevin Albertson, Paul Stepney 1979 and all that: a 40-year reassessment of Margaret Thatcher's legacy on her own terms. *Cambridge Journal of Economics*, Volume 44, Issue 2, March 2020, Pages 319-342. URL: <https://academic.oup.com/cje/article/44/2/319/5550923> (дата звернення: 26.04.2022).

Оксфорді, не отримавши почесного доктора Оксфордського університету після відповідного рішення керівної асамблеї та студентської петиції⁴⁵.

Деякі консерватори-хітити в кабінеті, так звані «мокрі», висловлювали сумніви щодо політики Тетчер⁴⁶. Заворушення у Британії 1981 року призвели до того, що ЗМІ обговорили необхідність зміни політики. На конференції Консервативної партії 1980 року Тетчер безпосередньо розглянула це питання з промовою, написаною драматургом Рональдом Мілларом, яка, зокрема, містила такі рядки: «Тим, хто, затамувавши подих, очікує улюбленої крилатої фрази ЗМІ, повороту «U», я маю сказати лише одне. «Ти повертайся, якщо хочеш. Пані не для того, щоб повертатися»»⁴⁷. Під цією цитатою, фактично розуміємо, що позиції та політична прем'єра були непохитною.

Як повідомлялося у ЗМІ, зокрема на шпальтах «The Guardian», що бюджет Сполученого Королівства на 1981 рік був представлений Джеффри Хоу, тодішнім канцлером казначейства, до Палати громад 10 березня 1981 року. Це був другий бюджет Джеффри Хоу та другий бюджет першого міністерства Тетчер⁴⁸. Бюджет представляв рішучу монетаристську відповідь на стагфляцію та високі державні запозичення, від яких страждала Великобританія в той час. Бюджетний виступ тривав 91 хвилину⁴⁹.

Газета «The Guardian», писала про те, що фактично, цим бюджетом передбачалося збільшення чистих податків на 4 мільярди фунтів стерлінгів (у

⁴⁵ 1985: Thatcher snubbed by Oxford dons. *On This Day 1950–2005*. BBC News. Archived from the original on 14 April 2013. Retrieved 9 April 2007.

⁴⁶ 10 October 1980: Thatcher 'not for turning'. *On This Day 1950–2005*. BBC News. Archived from the original on 14 April 2013. Retrieved 21 December 2008.

⁴⁷ Speech to Conservative Party Conference ('the lady's not for turning'). Margaret Thatcher Foundation. 10 October 1980. Archived from the original on 5 January 2018. Retrieved 31 March 2018.

⁴⁸ Bygone budgets: March 1981. *The Guardian*. 3 March 1999. Retrieved 20 March 2013.

⁴⁹ Chancellor spares no one in struggle to beat inflation. *The Glasgow Herald*. 11 March 1981. Retrieved 20 March 2013.

цінах 1981 року)⁵⁰. Було введено новий 20% податок на нафту Північного моря⁵¹.

ЗМІ публікували інформацію про падіння рейтингу схвалення роботи Тетчер, який впав до 23% до грудня 1980 року, нижче, ніж було зафіксовано для будь-якого попереднього прем'єр-міністра. У міру поглиблення рецесії початку 1980-х років уряд підвищив податки, незважаючи на стурбованість, висловлену у березневій заяві 1981 року направленої «The Times», яку підписали 364 провідних економіста,⁵² в якій стверджувалося, що «в економічній теорії немає жодної основи [...] і віра уряду в те, що зниження попиту дозволить назавжди поставити інфляцію під контроль», додавши, що «сучасна політика поглибить депресію, роз'їсть промислову базу нашої економіки та загрожує її соціальній та політичній стабільності»⁵³.

У квітні та липні 1981 року в кількох містах Британії відбулися заворушення. У заворушеннях в основному брали участь чорношкіра британська молодь, яка зіткнулася з поліцією. «The Guardian», вказувало на те, що вони були викликані напруженістю між чорношкірими людьми та поліцією⁵⁴, особливо відчутною расистською дискримінацією чорних людей через посилене використання зупинки й обшуку, а також підживлювалися позбавленням у центрі міста.

Найсерйознішими заворушеннями були квітневі заворушення у Брікстоні в Лондоні, за ними в липні пішли заворушення в Токстеті в Ліверпулі, заворушення в Хендсворті в Бірмінгемі, заворушення в Чапелтауні в Лідсі і

⁵⁰ How 364 economists got it totally wrong. *The Daily Telegraph*. 15 March 2006. Retrieved 21 March 2013.

⁵¹ Bygone budgets: March 1981. *The Guardian*. 3 March 1999. Retrieved 20 March 2013.

⁵² An avalanche of economists. *The Times*. 31 March 1981. p. 17. Archived from the original on 14 July 2012. Retrieved 12 January 2011.

⁵³ Economy: Letter of the 364 economists critical of monetarism (letter sent to academics and list of signatories). Margaret Thatcher Foundation. 13 March 1981. Archived from the original on 1 April 2018. Retrieved 31 March 2018.

⁵⁴ How smouldering tension erupted to set Brixton aflame. *The Guardian*. London. 13 April 1981.

заворушення в Мосс-Сайді в Манчестері. Була також низка менш серйозних заворушень в інших містах.

За повідомленнями BBC, до 1982 року у Великобританії почали спостерігатися ознаки економічного відновлення; інфляція знизилася до 8,6% з максимуму в 18%, але безробіття вперше з 1930-х років перевищило 3 мільйони⁵⁵.

Видання «The Independent» вказувало, що 1983 року загальне економічне зростання було сильніше, а рівень інфляції та іпотеки впав до найнижчого рівня за 13 років, хоча частка зайнятих у виробництві як частка загальної зайнятості впала до трохи більше ніж 30%, а загальне безробіття залишалось високим, досягаючи піку у 3,3 мільйона у 1984 році⁵⁶.

Тетчер вважала, що профспілки завдають шкоди як рядовим профспілкам, так і громадськості. Вона була віддана зменшенню влади профспілок, керівництво яких вона звинуватила в підриві парламентської демократії та економічної діяльності через страйк. Кілька профспілок розпочали страйки у відповідь на законодавство, яке обмежує їхню владу, але опір зрештою впав⁵⁷.

За даними «The Wall Street Journal», навіть незважаючи на протистояння Тетчер і профспілок, лише 39% членів останніх проголосували за лейбористів на загальних виборах 1983 року⁵⁸.

За даними BBC у 2004 році Тетчер «зуміла майже на ціле покоління знищити владу профспілок». Страйк шахтарів у 1984–1985 роках був

⁵⁵ 26 January 1982: UK unemployment tops three million. *On This Day 1950–2005*. BBC News. Archived from the original on 21 February 2018. Retrieved 16 April 2010.

⁵⁶ O'Grady S. Unemployment among young workers hits 15 per cent . *The Independent*. 16 March 2009. Archived from the original on 14 April 2013.

⁵⁷ Margaret Thatcher. CNN. Archived from the original on 3 July 2008.

⁵⁸ Revzin P. British Labor Unions Begin to Toe the Line, Realizing That the Times Have Changed. *The Wall Street Journal*. 23 November 1984.

найбільшим і найбільш нищівним протистоянням між профспілками та урядом Тетчер⁵⁹.

11 червня 1987 ВВС повідомляло про те, що до 1987 року безробіття знижувалося, економіка була стабільною та сильною, а інфляція була низькою. Опитування громадської думки продемонстрували комфортне лідерство консерваторів, а результати виборів до місцевих рад також були вдалими, що спонукало Тетчер призначити загальні вибори на 11 червня того ж року, незважаючи на те, що до закінчення виборів залишилося 12 місяців. Консервативна партія під час передвиборчих перегонів захищала політику, що проводилася урядом Тетчер. Хоча з моменту останніх виборів 1983 року у Великій Британії в 1984–1985 рр. пройшов найбільший страйк шахтарів, транспортників і металургів, а жорсткість, з якою кабінет Тетчер проводила найчастіше непопулярні реформи, проте не ослабла. Зберігається зростання ВВП, рівень інфляції становив близько 4%, а кількість безробітних скорочувалася. Окрім того, на боці консерваторів активно виступала британська преса. Під час виборів Тетчер була переобрана на третій термін поспіль⁶⁰.

Консервативна партія під час передвиборчих перегонів захищала політику, що проводилася урядом Тетчер. Хоча з моменту останніх виборів 1983 року у Великій Британії в 1984–1985 рр. пройшов найбільший страйк шахтарів, транспортників і металургів, а жорсткість, з якою кабінет Тетчер проводила найчастіше непопулярні реформи, проте не ослабла. Зберігається зростання ВВП, рівень інфляції становив близько 4%, а кількість безробітних скорочувалася. Окрім того, на боці консерваторів активно виступала британська преса.

Щодо кампанії під час виборів, тут слід вказати на те, що видавництво «The Guardian» випустило статтю, в якій розповіло про особливості медійної

⁵⁹ Wilenius P. Enemies within: Thatcher and the unions. *BBC News*. Archived from the original on 30 April 2009.

⁶⁰ 11 June 1987. *Politics 97*. *BBC*. Archived from the original on 3 December 2011.

кампанії Маргарет Тетчер на виборах 1987 року. Фонд імені Маргарет Тетчер виклав у відкритий доступ кілька документів, серед яких виявилася записка її прес-секретаря від 1987 року. У ній він дає поради «залізній леді» щодо тактики взаємодії зі ЗМІ під час передвиборчої кампанії «залізної леді» до парламенту Великої Британії.

Номінально речник Маргарет Тетчер сер Бернارد Інгем був цивільним службовцем, тобто. не перебував у Консервативній партії. Тому давати такі поради йому забороняло так зване «правило нейтралітету».

Проте Інгем у своїй записці прем'єр-міністру дав їй кілька порад про те, «як поводитися з медіа наступні кілька тижнів». Він писав: «Вам слід залицятися до «Daily Mail» (Девід Інґліш хоче взяти у вас ексклюзивне інтерв'ю, як тільки ви оголосите, що берете участь у виборах)»⁶¹. Девід Інґліш був на той час головним редактором газети. Крім того, Інгем мав свій погляд на два видання, що конкурували з «Daily Mail»: «Daily Telegraph» збирається опитати всіх лідерів партій і опублікувати їхні відповіді під час передвиборчої кампанії. <...> Як би ви не ставилися до (головного редактора газети) Макса Хастінґса, ви не повинні втратити цю можливість»⁶².

Крім зазначених друкованих видань, у записці згадувалося ще одне – «The Sun». Газета хотіла поставити Тетчер запитання від читачів: «Вони нещодавно робили подібне інтерв'ю з Нілом Кінноком (членом лейбористської партії та конкурентом Тетчер на виборах), який там дуже блідо виглядав. З вами вони будуть спілкуватися дуже добре, тому вам потрібно піти до них»⁶³.

⁶¹ Look after the Daily Mail': Thatcher's media tactic for 1987 election URL: <https://www.theguardian.com/politics/2017/oct/10/look-after-daily-mail-thatcher-media-tactic-1987-election-campaign-tories> (дата звернення: 30.04.2022).

⁶² Look after the Daily Mail': Thatcher's media tactic for 1987 election URL: <https://www.theguardian.com/politics/2017/oct/10/look-after-daily-mail-thatcher-media-tactic-1987-election-campaign-tories> (дата звернення: 30.04.2022).

⁶³ Look after the Daily Mail': Thatcher's media tactic for 1987 election URL: <https://www.theguardian.com/politics/2017/oct/10/look-after-daily-mail-thatcher-media-tactic-1987-election-campaign-tories> (дата звернення: 30.04.2022).

«Financial Times» повідомляло, що Тетчер була рішуче проти членства Великобританії у Механізмі обмінного курсу (ERM, попередник Європейського економічного та валютного союзу), вважаючи, що це обмежить британську економіку⁶⁴, незважаючи на заклики як канцлера фінансів Найджела Лоусона, так і міністр закордонних справ Джефрі Хоу; у жовтні 1990 року Джон Мейджор, наступник Лоусона на посту канцлера, переконав її приєднатися до ERM із надто високою ставкою.

Тетчер реформувала податки місцевого самоврядування, замінивши внутрішні ставки (податок, заснований на номінальній орендній вартості житла) громадським збором (або податковим збором), у якому така ж сума стягувалася з кожного дорослого мешканця⁶⁵.

«The Independent» вказувала, що такий податок, означав, що мільйонер, який живе один у особняку, буде платити менше, ніж середня сім'я⁶⁶.

Припущення про те, що податок буде змінено, посилювалися після повідомлення в «The Economist», в якому журнал цитував вислів членів уряду, які сказали, що на приватній зустрічі місіс Тетчер «погодилася, що податковий податок був несправедливим» і що «вона як приклад навела суму, яку вона сама повинна буде заплатити, і заощадження, які вона зробить»⁶⁷.

Новий податок був запроваджений у Шотландії в 1989 році та в Англії та Уельсі наступного року і виявився однією з найбільш непопулярних політик її прем'єрства. «Уявіть собі країну, де більше одного з десяти дорослого

⁶⁴ Riddell P. Thatcher stands firm against full EMS role. *Financial Times*. 23 November 1987. Archived from the original on 20 April 2008.

⁶⁵ Passell P. Furor Over British Poll Tax Imperils Thatcher Ideology. *The New York Times*. 23 April 1990. Archived from the original on 14 April 2013.

⁶⁶ The Battle of Trafalgar Square: The poll tax riots revisited. *The Independent*. URL: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/the-battle-of-trafalgar-square-the-poll-tax-riots-revisited-1926873.html> (дата звернення: 02.05.2022).

⁶⁷ Jen Chung. Photos, Videos: The 1990 Poll Tax Riot That Doomed Margaret Thatcher. <https://gothamist.com/news/photos-videos-the-1990-poll-tax-riot-that-doomed-margaret-thatcher> (дата звернення: 02.05.2022).

населення відмовляється платити податки. Ласкаво просимо до Шотландії 1990 року... Сьогоднішня драма в Глазго може повторитися в Ліверпулі» – вказував «The Economist» у січні 1990 р.⁶⁸

Судячи з досвіду в Шотландії та опитувань громадської думки в Англії та Уельсі, кількість відмов платити сягатиме мільйонів. Оскільки виконання в такому масштабі неможливе, це не тільки зіпсує репутацію закону, але й викличе нову реакцію проти податку тими, хто його сплачував, вказувало видання «The Guardian» у березні 1990 р.

«The Independent», вказувало на громадські занепокоєння, які завершилися демонстрацією від 70 000 до 200 000 осіб⁶⁹ в Лондоні в березні 1990 року; демонстрація навколо Трафальгарської площі переросла в заворушення, в результаті чого 113 людей отримали поранення і 340 були заарештовані⁷⁰. Громадський збір був скасований у 1991 році її наступником Джоном Мейджором. Пізніше, з'ясувалося, що сама Тетчер не зареєструвалася в податковій, і їй загрожували фінансові санкції, якщо вона не поверне форму.

В цілому, провладні ЗМІ, такі як «The Times» розповідавши про ці події вказували на те, що мітинг переріс у лютували банд бунтівників і мародерів. Також йшла мова про жорстокий напад на працівників поліції. Однак представлена була і альтернативна думка, про жорсткість дій поліції. Тетчер висловлювала занепокоєння щодо наслідків ситуації.

Протягом усіх трьох термінів вона проводила економічну політику, яка зменшувала владу профспілок, зменшувала державні витрати, збільшувала скорочення податків для фізичних осіб, посилювала приватизацію комунальних підприємств та дерегулювала промисловість. Тетчер визнана тим, що вона

⁶⁸ The Economist. 1990. January 16.

⁶⁹ Graham D. The Battle of Trafalgar Square: The poll tax riots revisited. *The Independent*. 25 March 2010. Archived from the original on 19 January 2018. URL: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/the-battle-of-traffic-square-the-poll-tax-riots-revisited-1926873.html> (дата звернення: 02.05.2022).

⁷⁰ 31 March 1990: Violence flares in poll tax demonstration. On This Day 1950–2005. *BBC News*. Archived from the original on 14 April 2013.

стримувала швидку інфляцію, значно скорочуючи державні витрати та зменшуючи владу британських профспілок.

Однак її програми, відомі як «тетчеризм», також призвели до високого рівня безробіття (яке майже потроїлося за її перші два терміни), високих процентних ставок і збільшення класової диференціації, а також зростання нижчого класу. Інформаційний супровід діяльності Маргарет Тетчер, був досить яскравим, оскільки у ЗМІ, хоч і було присутнє відчуття, або прихильності, або жорстка критика, все ж, думки були представлені по-різному, тому альтернативна позиція була присутня.

2.2. Соціальна політика кабінету міністрів у інформаційній політиці влади

У 1960-х роках продовжився розпад колоніальних імперій, Британської зокрема, країни почали втрачати більшість своїх колоній, світ знову змінився. Нова, тотальна хвиля міграції з Азії та Африки розгорталася через дії Британії, яка повернула собі цінні кадри, що залишилися у втрачених колоніях. І соціальні проблеми, які обговорюються у ЗМІ, повинні були враховувати цей новий аспект.

Термін «соціальна відповідальність» виник у середині 1980-х років, коли модель відносин змінилася на «профспілки – влада – лідери», де влада виступає як посередник між працівниками та роботодавцями. Саме у цей період ЗМІ та телебачення зокрема, починають вирішувати соціальні питання, такі як заробітна плата, соціальні гарантії тощо. Кризою цієї моделі став страйк шахтарів у Великій Британії, коли прем'єр-міністр Маргарет Тетчер відмовилася задовольнити вимоги профспілок⁷¹. Завдяки телебаченню та іншим засобам масової інформації суспільству стало відомо ці події, адже ЗМІ часто виступили як проти страйкарів, так і прем'єр-міністра.

⁷¹ Тетчер М. Автобіографія. М.: АСТ, 2014. 288 с.

Перехід до нових форм соціальної політики був необхідний для створення обстановки загальної активності та зацікавленості, що у свою черга має сприяти зростанню економіки, збільшенню частки дрібного та середнього бізнесу, прагнення до кар'єрного зростання та підвищення професійні навички. Подібний підхід за задумами тетчеристів, це ще більше стимулювало б ініціативу та підприємливості прагнення у всьому покладатися лише на себе та свої власні зусилля.

Зрозуміло консерватори і М. Тетчер не прагнули ліквідації всіх форм соціальної підтримки та захисту, але завдання, які вони перед собою ставили, припускали справді «революційні» зміни у сфері соціальної політики.

Як вже зазначалося у попередньому параграфі, політика консервативного уряду на чолі з Маргарет Тетчер супроводжувалась приватизацією національних підприємств, монетаризмом у фінансово-економічній сфері, зменшенням фінансування освіти й охорони здоров'я. Вона вплинула на багато сфер, зокрема і на соціальну, до якої уряд намагався застосувати ті самі принципи та застосувати подібну стратегію – скорочення видатків, приватизація та дерегуляція. Така політика дозволила, з одного боку, розширити елементи ринку в цій сфері, а з іншого – посилити контроль над нею центральної влади.

На момент приходу консерваторів у 1979 році, соціальна політика будувалася на наданні матеріальної допомоги (соціальна допомога, пенсії, виплати тощо), а також нематеріальної допомоги (медичні послуги, освіта тощо). Таким чином була налагоджена та працювала та сама система «держави добробуту», яка й зазнала консервативного реформування.

У одному зі своїх інтерв'ю Тетчер відповіла на питання про державу добробуту: «Люди повинні бути готові взяти особисту відповідальність за своє власне майбутнє. Легко казати, що повинні робити інші люди, набагато важче зробити щось особисто для себе самостійно. Але саме це і є демократія»⁷².

⁷² 1983 Apr 11. Margaret Thatcher. *Interview for Observer*. URL: <https://www.margaretthatcher.org/document/105127> (дата звернення: 25.04.2022).

З раціональної точки зору явища соціальної дійсності стають проблемами, коли вони суперечать цілям або цінностям компанії, й інформованість громадськості. А тому для усвідомлення та існування соціальної проблеми, потреба в громадських місцях чи аренах, де це можливо роботи з побудови завдань, їх причин і методів рішення. Провідну роль у цьому відіграють ЗМІ: від того, що є в ЗМІ вважається проблемою, оскільки включає багато запропонованих рішень під впливом різних важливих соціальних чинників.

На початку 1980-х рр. проблеми соціального забезпечення зажадали серйозного розгляду, як економістами, так і політиками. Спроби консервативного уряду М. Тетчер скоротити роль держави в економічній і соціальних сферах збіглися за часом з різким зростанням безробіття, що призвело до подальшого збільшення витрат на соціальне забезпечення⁷³. Крім того, серед певних груп населення зростали злидні. Як політики, так і фахівці все більш явно висловлювали занепокоєння з приводу негативного впливу соціального забезпечення на прагнення працювати. Всі ці чинники поряд з заплутаністю, відсутністю гнучкості і складністю управління даною системою, призвели до усвідомлення необхідності докорінних реформ. Влітку 1984 року міністр охорони здоров'я і соціального забезпечення (тоді ці міністерства були ще об'єднані) Н. Фаулер зробив огляд системи соціального забезпечення. У червні 1985 року була опублікована «Зелена книга», 21 а в грудні 1985 року – «Біла книга»⁷⁴.

У 1986 р парламент прийняв закон про соціальне забезпечення, основні положення якого увійшли в силу 1988 року⁷⁵.

Головні особливості реформованої системи:

1) раціоналізація співвідношення між трьома видами виплат: виплатами з підтримки доходів, введеними замість додаткових виплат; сімейним кредитом,

⁷³ Britain 1988. An official handbook. L.: HMSO, 1988. P. 89-175.

⁷⁴ Reform for social security: Programme for action. L.: HMSO, 1985. P. 6.

⁷⁵ Social security bill 1986. L.: HMSO, 1986. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/50/contents> (дата звернення: 18.05.2022).

який замінив допомогу по підтримці доходу сім'ї та виплатами на житло. Ці три види виплат за законом 1986 р. базуються на чистому доході, після сплати всіх податків. Раніше це правило стосувалося тільки додаткових виплат. Були уніфіковані верхні межі заощаджень, наявних у прохачів, які обумовлюють відмову про призначення допомоги;

2) перерозподіл ресурсів на користь сімейного кредиту і підтримки доходу за рахунок допомоги на житло: лише структурні зміни скоротили витрати на цю допомогу до 1990 на 650 млн ф. ст. і дозволили збільшити сімейний кредит і посібники з підтримки доходу спочатку на 220 млн. ф. ст., потім ще на 70 млн.ф.ст. В результаті вигравали сім'ї з дітьми;

3) спрощення всієї системи виплат⁷⁶.

Консервативний уряд М. Тетчер запропонував досить багато змін в умови забезпечення безробітних. З 1980 р. скасовувалися додаткові виплати на дітей і допомоги оподатковувалися. З січня 1980 р. особам у віці понад 60 років, які отримували персональну пенсію в сумі понад 35 ф. ст. в тиждень, призначалися виплати, розмір яких був строго обмежений⁷⁷. «The Guardian» звернуло увагу на потенційні наслідки такої політики для добробуту населення. «The Times», розглядали ці реформи у контексті добробуту держави та наслідків для бюджету⁷⁸. Проте загалом реакція ЗМІ та супровід був достатньо об'єктивною та раціональною відносно соціально реформування, та приводили аргументи за та проти реформ.

Згідно з політикою прем'єр-міністра Тетчер, у першій половині 1984 року було закрито 20 шахт, залишилося 20 тисяч безробітних шахтарів. Це змусило

⁷⁶ Dilnot A., Webb St. The 1988 social security reforms. The economics of social security. Oxford, 1989. P. 244-245.

⁷⁷ Atkinson T., Micklewright J. Turning the screw: Benefits for the unemployment, 1979-1988. *The economics of social security* / Ed. by Dilnot A., Walker I. Oxford, 1989. P. 43.

⁷⁸ Atkinson T., Micklewright J. Turning the screw: Benefits for the unemployment, 1979-1988. *The economics of social security* / Ed. by Dilnot A., Walker I. Oxford, 1989. P. 43.

їх оголосити страйк, який тривав майже рік, з початку березня 1984 до березня 1985 рр.⁷⁹

Варто зазначити, що BBC прагнула залишатися неупередженим і нейтральним ЗМІ. А коли страйк британських шахтарів відновився, компанія отримала новий статус, щоб забезпечити свій статус суспільного мовника.

Ознайомлення з матеріалом, опублікованим та трансльованим BBC, починаючи з березня 1984 року дозволив зробити висновки, що у їх матеріалах присутні думки як шахтарів так і уряду. Можна з упевненістю сказати, що корпорація зробила все, що в її силах, щоб підірвати віру в дії уряду консерваторів. BBC певною мірою перебувала в постійній опозиції, щоб принаймні зменшити вплив прем'єр-міністра на політичне життя та економіку Великобританії. Більшість матеріалів BBC радше демонстрували негативне ставлення до Тетчер. Наприклад, журналіст «The Telegraph» Р. Аткін, який працював у Шотландії у першій половині 1980-х років, згадує: «Неприйняття та ворожість до прем'єр-міністра були настільки сильними, що мова про якесь збалансоване та неупереджене висвітлення дій уряду, у кращому випадку була на словах»⁸⁰.

Упередженість, щодо Тетчер серед деяких ЗМІ можна пояснити не лише політичними та економічними рішеннями Тетчер, а й самою особою прем'єр-міністра. Журналісти в редакції часто списували нові жорсткі реформи на «критичні дні», жіночу «менопаузу», шотландським кореспондентам не сподобався її акцент, деякі журналісти називали Тетчер диктатором. Вони намагалися не допустити власної досить упередженої думки (особливо британської служби), але прем'єр-міністру жодної помилки не пробачила. Атмосфера загострювалася повсюдною через глибоку ненавистю до жінок і снобізм, який панував у вищих класах британського суспільства і особливо в

⁷⁹ Milne S. *The Enemy Within*. London: Verso Books, 2014. 488 p.

⁸⁰ Aitken R. Margaret Thatcher v the BBC: a loathing finally laid to rest. *The Telegraph*. 2013. URL: <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/margaret-thatcher/10007474/> (дата звернення: 26.04.2022).

журналістиці. Красномовним є заголовок: «Наш модельний диктатор»⁸¹ – у «The Guardian», який ілюструє відношення до особи М. Тетчер.

Протистояння BBC з Тетчер іноді заходило занадто далеко, що неминуче позначилося на матеріалах компанії. Після бомбардування Брайтона, коли прем'єр-міністр ледь не загинула, деякі члени корпорації висловили щире розчарування, що ІРА зазнала невдачі у спробі замаху на життя Тетчер 12 жовтня 1984⁸². Проте, незважаючи на доволі жорстку обстановку та умови, все ж, демократія та об'єктивізм у роботі був присутній.

Важливо відзначити, що «The Times» в середині вісімдесятих посилаючись на публічні виступи Тетчер під час страйку шахтарів 1984–1985 років, публікувалися в пресі фотографії. Цікавим є те, що фотографії «The Times» мають естетику, яка особливо ефективно впливала на громадську думку під час евакуації профсоюзних поглядів у британській пресі. Ці події в медіасфера звели нанівець велику увагу громадськості та негативну реакцію, середовища сформованого з журналістського образу Тетчер. Образ Тетчер у «The Times», зокрема, образи, становив стійку «естетику» торі у політиці тіла та культового статусу⁸³.

Газета «The Times» визначається як проурядова, оскільки загалом намагалася підтримувати ті політичні сили, які перебували при владі. На сторінках тижневика «The Economist», який висловлював думки ділових кіл Великобританії. Тон його публікацій, як правило, був витриманий у помірно-

⁸¹ John Pilger. Our model dictator. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2008/jan/28/indonesia.world> (дата звернення: 25.04.2022).

⁸² Aitken R. Margaret Thatcher v the BBC: a loathing finally laid to rest. *The Telegraph*. 2013. URL: <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/margaret-thatcher/10007474/> (дата звернення: 26.04.2022).

⁸³ Keith B. Wagner. Designing Power: Thatcher, Press Photography and a Polarized 1980s England. King's College London and Hongik University. 2014. 27(1). P. 93-115 URL:<http://aodr.org/xml/01491/01491.pdf> (дата звернення: 26.04.2022).

ліберальному дусі, так що в них міститься чимало цікавих критичних зауважень щодо кроків в області, що вживалися урядом соціального реформування.

Серед матеріалів британської преси, які підтримували лейбористів, лібералів та соціал-демократів можна виділити солідні газети та тижневики «Гардіан», «Обсервер», «Нью стейтсмен», «Індепендент».

Тетчер, як і Рейган, відкинула традиційну інтегративну політику. Народна підтримка уряду Тетчер спирається на ідеологію, яка поєднує в собі доктрину соціальної ринкової економіки (монетаризму) з невтручанням, відмовою від державного втручання в економіку і універсалістський і перерозподільний духу соціальної держави. Ця доктрина суперечить практикам економіки політичного втручання, яке продовжується або поглиблюється, як-от жорсткий контроль Тетчер над фінансами державного сектору та виробничими відносинами.

У культурно-ідеологічному плані наступ на принципи у соціальній державі є лише частиною більш широкого проекту перебудови політичної спільноти, зміни тенденції держав замінювати контракт статусом і права власності з правами громадянина та створити міцну політичну базу для праворадикального порядку денний.

Таким чином, британська преса досить повно та докладно відображала офіційні позиції партій та їх лідерів, а також думки парламентарів та різних верств населення з тих чи інших соціальних питань, ставлення громадськості до того, що відбувалося всередині парламенту та за його межами, особливо якщо це стосувалося перетворень у соціальних сферах, здійснених консервативним урядом, і тих, що торкнулися практично всіх верств британського населення без винятку

2.3. Зовнішня політика уряду і її супровід у пресі, на радіо і телебаченні

У зовнішній політиці уряд Маргарет Тетчер була рішучим антикомуністом. Будучи послідовним прихильником НАТО, вона підтримала

рішення 1979 року про розміщення американських ракет «Першинг» і крилатих ракет у Західній Європі та зайняла жорстку позицію проти антиядерних демонстрантів у Greenham Common, які намагалися зупинити доставку понад 160 ракет для бути там розміщення. Тетчер також наполягала на своїх планах модернізації британського флоту за допомогою атомних підводних човнів Trident II і чинила опір спробам Радянського Союзу включити британські та французькі засоби ядерного стримування в переговори щодо укладення договору про РСМД.

Перебування Тетчер на посаді прем'єр-міністра збіглося з часом перебування Рейгана у Білому домі. Президент США Рональд Рейган, який вступив на посаду в січні 1981 року, виявився ідеологічною спорідненою душею Тетчер як у внутрішній, так і в зовнішній політиці. Ця ідеологічна близькість породила інтенсивне трансатлантичне співробітництво між Сполученими Штатами та Великобританією, особливо з питань, пов'язаних із Радянським Союзом⁸⁴.

Бібліотека Рональда Рейгана визначає Тетчер як найпліднішого кореспондента Рейгана серед глав держав і зазначає, що вони обмінялися сотнями листів, повідомлень і телефонних дзвінків.

Обидва працювали над ліквідацією урядової бюрократії та дерегулюванням ключових галузей. На одній зустрічі Рейган і Тетчер гостро обговорювали бар'єри США на шляху денационалізації British Airways.

М. Тетчер вказувала: «Як тільки я зустріла губернатора Рейгана, я зрозуміла, що ми схожі за мисленням, і він, вочевидь, теж. Ми поділилися досить незвичайною філософією, і ми поділилися ще чимось досить незвичайним: ми були в політиці, тому що хотіли втілити нашу філософію в життя»⁸⁵.

⁸⁴ Буданова И. А. Европейская политика М. Тэтчер (1979–1990). Диссертация канд. ист. Наук. Иваново, 2004. 199 с.

⁸⁵ Speeches, interviews & other statements URL: <https://www.margaretthatcher.org/speeches> (дат звернення: 20.05.2022).

Найяскравішою проблемою Тетчер у зовнішній політиці стала Фолклендська війна 1982 року, яка залишалася сферою спірної історії у британському дискурсі не всі розуміли конфлікт як шляхетний хрестовий похід. А Тетчер і газети, такі як «The Sun», думали саме так.

Колективна недосвідченість репортерів, які висвітлювали події означала, що вони з більшою ймовірністю приймали обмеження та цензуру. Цитата Тетчер на офіційній доповіді, свідчить про її міцну позицію, щодо Фолклендського питання:

«Я процитую свою промову в суботу: у нас немає абсолютно жодних сумнівів у нашому суверенітеті, який триває з 1833 року. Ми також не сумніваємося в однозначних бажаннях жителів Фолклендських островів, які є британцями за походженням і традиціями». Я вважаю Фолклендські острови все ще британськими, а ми все ще маємо суверенітет. У цій промові я намагався чітко пояснити, що вторгнення, неспровокована агресія, не змінює і не змінює факт і закон британського суверенітету над цими островами»⁸⁶.

У більшості своїх промови Тетчер виправдовує рішення свого уряду застосувати військову силу, починаючи з огляду перебігу подій під час вторгнення Аргентини. Вона стверджує, що відсутність співпраці з Аргентиною – незважаючи на британські дипломатичні зусилля – завадила мирному врегулюванню. Перш за все, Тетчер хоче, щоб аудиторія пам'ятала, що нинішні події стали наслідком аргентинської агресії, а Британія намагалася запобігти військовим діям.

Проте, щоб повернути демократію на островах, у кінцевому підсумку не було іншого вибору, крім як застосувати силу. Інші можливі реакції, такі як навмисне відстрочення британської реакції, за словами прем'єр-міністра, не є альтернативою, оскільки дозволити силі домінувати над законом означало б піддатися анархії та винагородити загарбників.

⁸⁶ Офіційна Доповідь 3 квітня 1982 р. том 21. С. 633-634. URL: <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1982/apr/03/falkland-islands> (дата звернення: 02.05.2022).

Після короткого викладення причин, на яких Британія ґрунтує свої претензії на цю територію, Тетчер спростовує ряд заперечень проти війни. По-перше, вона відкидає сумніви щодо важливості питання, нагадуючи аудиторії про близькі стосунки Британії з Фолклендськими островами та стверджуючи, що законність дії не залежить від кількості залучених людей. Використовуючи подібні міркування, вона відкидає економічні побоювання. По-друге, Тетчер вказує, що ігнорування порушення закону в даній справі створило б небезпечний прецедент, заохочуючи до подальших порушень в інших місцях. По-третє, посилаючись на британську віру в самовизначення і звільнення численних колоній, вона заперечує небажання Великобританії змиритися з кінцем колоніальної ери⁸⁷.

Відомий кореспондент Джон Пілгер докладно повідомляв про лицемірство британської зовнішньої політики за її риторику про право жителів Фолклендських островів на самовизначення і в той же час переданні островів Чагос та його мешканці до Америки⁸⁸.

Репортер Гарет Паррі з «The Guardian» чия газета критикувала конфлікт, заявив, що були певні речі, про які він відмовився повідомляти, оскільки він побачив жахи війни⁸⁹.

Інтеграція репортерів із фронтовими військами мала значний вплив на зміст підготовленої кореспондентами оперативної групи. Вони були в гущі боїв, вони були свідками смертей, відчували страх, гнів і розгубленість перед солдатами, яких прислали повернути острови. Занурення у військову культуру означало, що кореспондентам Оперативної групи було важко повністю відділитися від впливу. Саме тому ці журналісти в основному сприймали аргентинські війська ворогом.

⁸⁷ Theiler Nadine. The Falklands Crisis: Britain's Justifications for its Resort to Military Force through the Example of a Speech by Margaret Thatcher. 2006. P.21.

⁸⁸ Pilger J. Freedom next time. London, 2007. P. 8.

⁸⁹ Parry G. Gareth Parry reflects on his time with British forces during the Falklands war. *The Guardian*. 3 July 1982.

Сімнадцять газетних репортерів, два фотографи, два радіорепортери і троє телевізійних репортерів з п'ятьма техніками відпливли разом із Оперативною групою на війну. Асоціація видавців газет відібрала їх із 160 претендентів, не враховуючи іноземні ЗМІ. У результаті поспішного відбору до числа військових репортерів було включено двох журналістів, які цікавилися лише сином королеви Єлизавети II принцом Ендрю, який брав участь у конфлікті. Принц керував гелікоптером у кількох місцях, включаючи приманку для ракет Exocet та евакуацію постраждалих⁹⁰.

Торгові судна мали цивільний висхідний зв'язок Inmarsat, що дозволяло передавати письмові телекси та голосові звіти через супутник. SS Canberra мав факсимільний апарат, який використовувався для завантаження 202 фотографій з Південної Атлантики протягом війни. Королівський флот орендував смугу пропускання Системи супутникового зв'язку оборони США для всесвітнього зв'язку. Телебачення вимагає в тисячу разів більшу швидкість передачі даних, ніж телефон, але Міністерству оборони не вдалося переконати США виділити більше пропускну здатності⁹¹.

Телепродюсери підозрювали, що розслідування було несерйозним; після війни у В'єтнамі телевізійні кадри втрат і травмованих солдатів були визнані такими, що мають негативну пропагандистську цінність. Однак ця технологія дозволяла завантажувати лише один кадр за 20 хвилин – і лише за умови, що військові супутники були на 100% виділені для телевізійних передач. Відеокасети були доставлені на острів Вознесіння, де був доступний широкопasmовий супутниковий висхідний канал, внаслідок чого телевізійне покриття затримувалося на три тижні⁹².

Преса була дуже залежною від Королівського флоту і піддавалася цензурі на місці. Багато репортерів у Сполученому Королівстві знали про війну більше,

⁹⁰ Freedman, "two journalists on Invincible were interested in no issue other than what Prince Andrew, a helicopter pilot as well as the Queen's son, was up to". 2005. Vol. 2 P. 36.

⁹¹ Freedman, Lawrence. *The official history of the Falklands Campaign*. 2005. Vol. 2. 896 p.

⁹² Freedman, Lawrence. *The official history of the Falklands Campaign*. 2005. Vol. 2. 896 p.

ніж ті, хто працював із Оперативною групою. Прес-брифінги Міністерства оборони в Лондоні характеризувались стриманою швидкістю диктування її речником Іеном Макдональдом⁹³.

Королівський флот очікував, що Фліт-стріт проведе кампанію позитивних новин у стилі Другої світової війни⁹⁴, але більшість британських ЗМІ, особливо ВВС, повідомляли про війну нейтрально⁹⁵. Ці репортери називали «британські війська» та «аргентинські війська» замість «наших хлопців» і «аргіїв»⁹⁶.

Дві головні таблоїдні газети представляли протилежні точки зору: «The Daily Mirror» була рішуче антивоєнною, тоді як «The Sun» стала добре відома завдяки таким заголовкам, як «Stick It Up Your Junta!», які разом із репортажами в інших таблоїдах, призвело до звинувачень у ксенофобії та джингоїзмі. «The Sun» розкритикували за заголовок «Попався»⁹⁷ після затоплення ARA General Belgrano⁹⁸.

Надання та подання інформації у ЗМІ впливає на ставлення, це відбувається через такі медіуми, питання виходять у суспільну сферу, що викликає реакцію, дебати і допомагає формувати думку серед населення. Цензура – це засіб, яким користуються влади для підтримки динаміки влади/знань; придушення новин обмежує діапазон думок, яких можна дотримуватися. Можна побачити докази того, як громадська думка була обмежена через низку коментарів.

⁹³ Voice of Falklands War' Ian McDonald Remembered. *Forces Network*. 10 April 2019. URL: <https://www.forces.net/news/falklands/voice-falklands-war-ian-mcdonald-dies> (дата звернення 02.05.2022).

⁹⁴ Harris R. GOTCHA! The Media, the Government and the Falklands Crisis. Faber & Faber, 1983. 158 p.

⁹⁵ Hastings M., Jenkins S. *The battle for the Falklands*. Vol. Pan military classics series. London: Pan Macmillan; 2010. 395 p.

⁹⁶ When Britain Went to War. *Channel 4*. Retrieved 7 February 2010.

⁹⁷ GOTCHA! *The Sun*. 4 May 1982. URL: [British-library.uk](http://british-library.uk). (дата звернення 02.05.2022).

⁹⁸ Fowler D. Margaret Thatcher And Falklands War Drama. URL: <https://uwe-repository.worktribe.com/output/996411/margaret-thatcher-and-falklands-war-drama> (дата звернення 02.05.2022).

Британський парад перемоги, який проводився після поразки Аргентини у Фолклендській війні та організований в 1982 року як салют оперативної групи. Він відбувся у столиці Сполученого Королівства Лондоні, в основному охоплюючи військовий парад з військовими оркестрами через лондонське Сіті. Парад відбувся 12 жовтня 1982 року, майже через чотири місяці після капітуляції Аргентини.

Під час параду відбулося кілька протестів борців за мир, які виступали проти Фолклендської війни 1982 року та того, що вони вважали мілітаризмом параду⁹⁹. Сімнадцять людей були заарештовані під час спроби перекрити дорогу, щоб зупинити парад. Як повідомляється, один з них втратив свідомість, коли його вкинули в задню частину поліцейського фургона¹⁰⁰. Група жінок із жіночого табору миру «Greenham Common» влаштувала акцію протесту, яка передбачала відвертатися від параду, коли він пройшов повз.

Після параду відбувся обід оперативної групи у Гільдхоллі, на якому Тетчер виступила з промовою, сказавши: «Ми, британці, пишаємося тим, що було зроблено, пишаємося цими героїчними сторінками нашої острівної історії, пишаємося тим, що сьогодні тут, щоб привітати оперативну групу. Пишаюся тим, що є британцем»¹⁰¹.

Яке було ставлення опозиційної преси, щодо параду та урядової лінії щодо цього питання, на жаль не можливо дізнатися, оскільки матеріали, в яких ми змогли б це бачити, ми не знайшли. Однак, «The Guardian» вказувала на ціну перемоги у Фолклендській війні, яка реабілітувала репутацію Британії як військової країни і дала Маргарет Тетчер ще вісім років при владі¹⁰².

1980-ті роки взагалі виявились для ВВС важкими та неоднозначними часами. Саме у цей період відносини між компанією та владними

⁹⁹ "Falklands: Whose victory?". *Peace News*, 29 October 1982, page 3. URL: https://www.wikiwand.com/en/1982_London_Victory_Parade (дата звернення 05.05.2022).

¹⁰⁰ "A Day in the Life of a Peacemaker". *Gordon Matthews, Newspeace, November 1982, page 6.*

¹⁰¹ Why We Must Tell The Truth. *Daily Mirror*, 12 May 1982.

¹⁰² Falklands: Minutes of meeting of the Information Group on the Falklands media and related issues, 26 April 1982. URL: <https://www.margarethatcher.org/document/127500> (дата звернення: 05.05.2022).

інструментами загострилися до крайнощів. Цьому сприяла, зокрема, така важлива соціальна та політична подія, як війна за Фолклендські острови. ВВС, вірні своїм традиції, повідомили про початок 84 військових дій, надавали слово в однаковий ефірний час і аргентинській військовій хунті, і англійському уряду. Це сприйняли як виклик, адже ні про яку неупередженість та відстороненість у висвітленні подій мова вже не йшла. Не лише уряд, а й переважна більшість громадян сприйняли це як зраду національним інтересам, що боляче вдарило по репутації компанії. Однак негативне «ставлення» ВВС до М. Тетчер закінчилося лише після її смерті у 2013 р.

«The Times», газета, яка підтримувала війну, дійсно опублікувала статтю про роль цензури через два тижні після того, як їм було запропоновано заохотити їх до цього. Проте не взяли сліпо підтримуючу роль, як передбачалося; замість цього було написано «Редакція і багато газет і телерадіоорганізацій глибоко розділені і тому невпевнені який баланс знайти між сліпим патріотизмом і конструктивною критикою...». Видання потім критикували той факт, що «британська влада практикує цензуру і багато хто в ЗМІ вважають патріотичним обов'язком відновити правдивість офіційних комюніке»¹⁰³.

Під час кампанії на Фолклендських островах у 1982 році місіс Тетчер дозволила оприлюднити свої погляди як публічно, так і приватно. Вона також вважала ВВС нелояльною, тому що вона намагалася представити збалансований погляд на ставлення як вдома, так і за кордоном. Вона зробила особливий виняток зі своїх репортажів з Аргентини, сказавши в палаті громад 6 травня 1982 року, що, хоча у неї було мало часу, щоб дивитися телевізор або слухати радіо, вона розуміла, що «бувають часи, коли до нас і аргентинців ставляться майже як до рівних». Голова ВВС Джордж Говард у своїй промові пізніше того ж дня сказав, що корпорація не була і не може бути нейтральною

¹⁰³ When Soldiers Play Journalists and Journalists Play Soldiers. *The Times*, 10 June 1982.

«між нашою власною країною та агресором», але не менш твердо вирішив, що «на війні правда не буде першою»¹⁰⁴.

З міжнародної точки зору, BBC взяла на себе провідну роль у забезпеченні відповідності інформації представлений у «найкориснішому контексті»¹⁰⁵, хоча й не обов'язково в манері, яка сподобалася б уряду. «Репутація BBC, що говорить правду... призвела до того, що Аргентина заглушила британців передачами іспанською мовою»¹⁰⁶.

Як стверджувало «The Daily Mirror», «Правда завжди краща ніж пропаганда»¹⁰⁷. Тетчер розкритикувала BBC за позицію неупередженості, заявивши, що вона викликала «велике роздратування у багатьох людей», реакція преси не співвідносилася з її заявою. Натомість вони стали на захист BBC після консервативних депутатів і «The Sun» атакувала корпорацію через епізод «Panorama» про протидію війні¹⁰⁸. Таким чином, протистояння у пресі мало досить високий рівень напруженості.

У грудні 1984 року, коли Горбачов відвідав Лондон незадовго до його підвищення на посаду генерального секретаря Комуністичної партії, Тетчер зустрілася з ним. Вона вийшла з дискусій, заявивши: «Мені подобається пан Горбачов – ми можемо вести бізнес разом». Вона передала це повідомлення

¹⁰⁴ Speech by George Howard. BBC. 6 May 1982.

¹⁰⁵ Falklands: Minutes of meeting of the Information Group on the Falklands media and related issues, 26 April 1982. URL: <https://www.margareththatcher.org/document/127500> (дата звернення: 05.05.2022).

¹⁰⁶ Speech by George Howard. BBC. 6 May 1982.

¹⁰⁷ Why We Must Tell The Truth. *Daily Mirror*, 12 May 1982. URL: <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/search/results/1982-05-12?NewspaperTitle=Daily%2BMirror&IssueId=BL%2F0000560%2F19820512%2F&County=London%2C%20England> (дата звернення: 05.05.2022).

¹⁰⁸ Panorama. BBC One. 10 May 1982. URL: <https://genome.ch.bbc.co.uk/9ba511d4972841f3bebeb881c71a7f84> (дата звернення: 05.05.2022).

Рейгану, який назвав Радянський Союз «Імперією зла». Восени 1988 року Тетчер заявила, що «холодна війна закінчилася»¹⁰⁹.

На відміну від багатьох консерваторів, Тетчер досить стримано ставилася до поглиблення європейської інтеграції. У своїй промові у Брюгге в 1988 році вона виступила проти ініціатив ЄЕС щодо посилення централізації прийняття рішень і створення федеральних структур. Хоча Тетчер загалом виступала за членство Великої Британії в Інтеграційній асоціації, вона вважала, що роль організації має бути обмежена вільною торгівлею та ефективною конкуренцією. Незважаючи на позицію канцлера Найджела Лоусона і держсекретаря Джеффри Гау¹¹⁰, Залізна леді рішуче виступала проти участі країни в Європейському механізмі обмінних курсів, попереднику Європейського валютного союзу, і вважала, що це введе обмеження для британської економіки. Однак Тетчер переконала Джона Мейджора, і в жовтні 1990 року Британія стала членом механізму¹¹¹.

Висвітлення війни в британських ЗМІ дозволяє зробити висновок про те, що в медійному середовищі Британії стався розкол, який став згодом моделлю поведінки ЗМІ для багатьох кризових ситуацій у зовнішній політиці. Ця ситуація описується як підтримка позиції уряду «пресою Торі» та опозиція уряду з боку ТБ, насамперед Бі-бі-сі.

В епоху Тетчер кожна газети відкрито заявляли про свої партійні переваги. Під час Фолкледської кризи 1982 року у лавах національної преси склалося співвідношення сил, що збереглося до 1996 року.

Відкритий конфлікт Корпорації ВВС з урядом почався, коли ВВС показала кадри, зняті аргентинськими операторами; у відповідь Міноборони заборонило «офіційно підтримувати іноземну пропаганду»¹¹².

¹⁰⁹ Margaret Thatcher. CNN. URL: <https://edition.cnn.com/2012/12/26/world/europe/margaret-thatcher---fast-facts/index.html> (дата звернення: 05.05.2022).

¹¹⁰ Thatcher M. *The Downing Street Years*. Harper Collins, 1993. 912 p.

¹¹¹ Riddell P. Thatcher stands firm against full EMS role. *Financial Times*. 23 November 1987. URL: <https://www.margaretthatcher.org/document/106969> (дата звернення: 05.05.2022).

Але головний конфлікт вибухнув тоді, коли в новинах на BBC1 були показані нібито кадри атаки британців на населений пункт Гус Грін до того, як атака почалася. Не зважаючи на позицію Бі-бі-сі та «Дейлі Мірор» «Британія виграла психологічну війну та отримала масову підтримку своєї військової позиції. Наприкінці кампанії навіть аргентинці стали вірити британським заявам». У парламентській мові про завершення конфлікту Тетчер повторила опорні пункти офіційного нарративу і ще раз позначила монетаристську позицію уряду та намір боротися з «занепадом нації» не лише військовим, а й мирним шляхом¹¹³.

Отже, у британській пресі були представлені усі можливі погляди на війну, від енергійної опозиції до підтримка з розмахом прапора. ЗМІ відображали ці погляди – «The Mirror» – неприйняття конфлікту як імперіалістичного повернення, «The Financial Times» мала нейтральність, «The Guardian» зосереджує увагу на потенційних витратах, пов'язаних із захопленням островів. Яскраву підтримку висловлювали «The Daily Mail», «The Telegraph» і «The Times». Тим часом BBC зберегла, наскільки це можливо, нейтралітет, який згодом приніс їй багато проблем. З Фолклендських островів

Хороші новини про перемоги та просування з Південної Атлантики підсилювали голоси ЗМІ у тих, хто підтримує прогрес і позитивний результат, вони підкреслювали позитиви та маскували негативи.

Незважаючи на перемогу на загальних виборах у 1987 році, Тетчер пішла у відставку в листопаді 1990 року через зростання опозиції щодо її економічної політики. Вона займала місце в парламенті як представник Фінчелі до 1992 року, коли не балотувалася на переобрання. У 1992 році отримала звання баронеси.

Таким чином, діяльність та заходи уряду М. Тетчер були досить ефективними з одного боку, проте викликали досить активну реакцію населення.

¹¹³ Thatcher M. The Downing Street Years. Harper Collins, 1993. 912 p.

Відмінною рисою соціальної сфери стала гнучкість системи і можливість більш ефективного розподілу ресурсів.

Факти свідчать про те, що проведені реформи в соціальній сфері не були цілеспрямованою і добре спланованою акцією, скоріше вони були спонтанним реагуванням на поточні проблеми.

Ринковий підхід Маргарет Тетчер привів до широкої приватизації, жорсткої поліцейської діяльності та реформи соціального забезпечення – все це було політикою, яка розділила націю та збільшила розрив між багатими та бідними. Крім того, її безкомпромісний стиль «шкільної господині», де вона виявляла мало розуміння життя звичайних трудящих і ще менше співчуття до проблем бідних, створювала велику гіркоту та соціальний розкол.

Засоби масової інформації, Тетчер дуже допомогли. Британська преса з домінуванням правого крила, яка у 80-х роках була набагато агресивнішою, ніж за останні 20 років, створювала певну інформаційну обстановку, що сприяла повторному обранню М. Тетчер на посаду прем'єра.

ВИСНОВКИ

Політика «тетчеризму», що проводилася у Великій Британії протягом 1979–1990 років, названа на честь прем'єр-міністра Маргарет Гільди Тетчер. Суть «тетчеризму» полягає в декількох складових: по-перше, цей термін був і є найбільш лаконічним описом політики, що проводилася у Великій Британії консерваторами; по-друге, він характеризує стабільну ідейну основу, на яку опирався уряд; по-третє, він показує, хто перебував на чолі уряду.

«Тетчерівське десятиріччя», згідно з нашими спостереженнями, ознаменувалося настільки глибокими та серйозними змінами в економічному та соціально-політичному житті країни, у способі життя британців, що можна сприймати в якості одних з як один із переломних періодів переломного розвитку британського суспільства.

Слід зазначити, що ми згодні з більшістю дослідників у тому, що М. Тетчер здійснила на чолі уряду революційні, реформаторські зміни та стала єдиним британським прем'єр-міністром, чиє прізвище лягло в основу британського різновиду неоконсерватизму – тетчеризму. Вже цей факт, як мінімум, заслуговує увагу дослідників.

Здійснивши елементи контент-аналіз низки джерел, зокрема британської преси та ЗМІ загалом, можемо підмітити суттєві зміни у їх значенні для проведенні політичних заходів та рішень.

Реалії 80-х років ХХ століття змусили керівництво Консервативної партії задуматися про нові обставини розвитку економіки, політики соціальних проблем і, нарешті, про подальшу долю своєї партії. Таким чином, перед лідером консерваторів – Маргарет Тетчер стояло завдання поновлення ідеологічних установок консервативної партії і створення нових принципів, на підставі яких її можна було модернізувати і максимально адаптувати до швидкоплинної політичної та соціально-економічної обстановки.

З 1979 р, коли консерватори перемогли на парламентських виборах, вони звертали свою увагу на проблеми соціального реформування. Проте в списку, представленому М. Тетчер перед партією завдань, соціальному реформування відводилося останнє місце після економічних питань та міжнародної політики.

Соціальні програми вимагали розширення і демократизації соціальної діяльності держави. Консервативні кола, навпаки, виступали за максимальне обмеження і посилення державного впливу в соціальну сферу.

Варто відзначити, що реформи в соціальній сфері не були цілеспрямованими і добре спланованими, скоріше вони були спонтанною реакцією на поточні проблеми. Протягом усього періоду прем'єрства Тетчер та її реформи мали багатьох опонентів. Думки населення про соціальне реформування була неоднорідною.

Активність реформування соціальної сфери була досить, нерівномірною, пік якого припав на 1986 р. коли було розглянуто і прийнято найбільшу кількість законопроектів у порівнянні з попередніми із наступними роками перебування уряду М. Тетчер при владі.

Результати новацій консервативного уряду в системі освіти були досить неоднозначними. Збільшення кількості елітарних шкіл для заможного населення супроводжувалося загальним занепадом основної освітньої мережі. Безліч шкільних будівель приходило в непридатність. Гостро відчувалася нестача вчителів, особливо в «непрестижних» районах в результаті чого став невисокий рівень підготовки молоді. Все це обмежувало інтереси незаможних сімей. В цілому, якість послуг у сфері освіти зросла незначно, оскільки новації представляли собою спробу продовжити раніше розпочаті курси. У свою чергу, державні витрати на освіту помітно зросли.

Заходи консервативного уряду М. Тетчер у системі охорони здоров'я передбачали подальшу приватизацію медичних послуг. У прийнятих урядом документах гарантувалося право рівного доступу до послуг охорони здоров'я всіх громадян країни, незалежно від коштів, якими вона володіє. На офіційному рівні були сформульовані завдання щодо зниження смертних випадків від конкретних захворювань. Уряд одночасно йшов до згортання безкоштовних медичних послуг.

До кінця 1980-х років стало очевидним, що населення Великої Британії виявилось на порозі серйозних потрясінь, оскільки для значної частини

населення, нездатної оплатити дорогі медичні послуги, необхідний рівень охорони здоров'я став менш доступним.

Вагомих успіхів консерватори досягли в сфері житлової політики. Першочергово це стосується програми розпродажу муніципального житла і стимулювання нового індивідуального житлового будівництва. Населенню країни гарантувалося право на поліпшення житлових умов. Багато в чому цьому сприяло надання урядом позик і кредитів. Дана програма дозволила мільйонам людей отримати більш комфортабельне житло.

У Великій Британії розширювалися прерогативи приватного капіталіста та еліти. Також гарантії надавали слабким групам.

М. Тетчер вступивши на посаду зміцнила владу та майстерно створювала умови для виведення держави зі скрутного становища.

Слід зазначити, що і донині точаться суперечки, пов'язані з правлінням М. Тетчер та її економічними реформами, які з одного боку, дали Британії кращу економіку, а з іншого, збільшили роль держави і влади уряду, зменшивши ряд свобод.

Існувала безліч економічних проблем, які необхідно було усунути новому уряду: основна влада належала профспілковим лідерам, які частіше керувалися особистими інтересами і шантажували великих підприємців погрозами страйків; в країні діяло оподаткування з найвищими в світі податковими ставками на особисті доходи – до 83%; надмірний рівень інфляції; надмірна влада в руках держави.

Політика М. Тетчер, була жорсткою проте, вона вміла вчасно виявити проблему і внести корективи в економічну політику. Завдяки вжитим заходам у економіці та соціальній сфері, вдалося досягти стабільного економічного зростання. Зниження інфляції було головним пріоритетом. Бюджетна політика, яка мала на меті контроль державних витрат у поєднанні з жорсткою грошово-кредитною політикою, була спрямована на зниження інфляційних очікувань.

Однією з головних особливостей економічної політики була реформа стимулювання пропозиції, що мала на меті збільшення виробництва і

зменшення впливу профспілок.

Досягнувши фінансової стабільності в країні, отримав змогу суттєво збільшити видатки на проведення оновлення технологічної бази промисловості. Здійснення перетворень у соціально-економічному та політичному житті призвело до загальної модернізації країни та її осучаснення.

Варто вказати, що до середини 80-х рр. ХХ ст., головним чинником що впливав на прийняття рішень для британців на виборах служили ідеологічні основи партій, однак інформаційне середовище, відіграло далеко не останню роль у формуванні цих поглядів. Тетчер для великої кількості населення була зразком ефективності та прикладом керівника згуртованої партії.

Британські ЗМІ 80-х років перебувала під впливом транснаціональних корпорацій, за активної участі яких вливається капітал у газетний світ західних країн. У результаті монополізації британської преси її істотна уніфікація стала справою суспільного інтересу; тож було логічно, що журналісти створювали немагнатські газети, як-от Sunday Correspondent (1989 р.) та Independent (1986 р.).

В середині 1980-х у Великобританії відбувся процес технічної перебудови преси, що призвело до масових звільнень та чергового спалаху соціального невдоволення в країні.

Найбільш обговорюваними питаннями, які були висвітлені засобами масової інформації протягом трьох каденцій М. Тетчер безсумнівно були найбільш гострі та радикальні реформи та протистояння відносно них.

Зокрема, найбільш дискусійними були питання протистояння Тетчер з профспілками та численні протести, висвітлення яких було на шпальтах більшості преси.

Фолклендська війна та її висвітлення були ускладнені віддаленістю островів, однак більшість преси мала пробританську позицію, а преса, яка займала нейтрально позицію, або об'єктивну зазнавала критики з боку влади.

Найбільш дискусійними податкові заходи уряду, які спричинили незадоволення більшості британців. «Залізну леді» мало цікавили трудівник, які прирікалися на злидні.

Найбільш активно М. Тетчер, тобто уряд традиційно підтримували «The Times» та «The Sun», свідченням цього є протетчерівські заголоки та часті світлини Тетчер на сторінках видань, де прем'єр-міністр зображалася у позитивному ключі.

ЗМІ в період Тетчер вийшли з тіні компромісу, впливу та політичної підтримки. Цей період характеризувався просуванням інтересів організацій та їх лідерів у ЗМІ. Британські ЗМІ були дуже політизованими.

Зважаючи на всі приклади, підсумовуючи, варто вказати, що журналістика у Великій Британії у період перебування Тетчер при владі, проходила етап розвитку, який продовжився і у 90-х рр. ХХ ст.

Завдяки науково-технічному прогресу, збільшувалися технічні можливості ЗМІ, що вилилося у розширенню кількості аудиторії та збільшення впливу інформаційних ресурсів на громадську думку.

Інформаційний супровід діяльності Тетчер та подій, що відбувалися у країні та світі в цілому. Необхідно зазначити, що Тетчер здійснила важливий вплив на засоби масової інформації, розуміючи їх цінність та сили, використовувала пресу та інші ЗМІ, керуючись своїми політичними цілями.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. 10 October 1980: Thatcher 'not for turning. *On This Day 1950–2005*. BBC News. Archived from the original on 14 April 2013. Retrieved 21 December 2008.
2. Bygone budgets: March 1981. *The Guardian*. 3 March 1999. Retrieved 20 March 2013.
3. Chancellor spares no one in struggle to beat inflation. *The Glasgow Herald*. 11 March 1981. Retrieved 20 March 2013.
4. "A Day in the Life of a Peacemaker". *Gordon Matthews, Newspeace, November 1982, page 6*.
5. An avalanche of economists. *The Times*. 31 March 1981. p. 17. Archived from the original on 14 July 2012. Retrieved 12 January 2011.
6. 26 January 1982: UK unemployment tops three million. *On This Day 1950–2005*. BBC News. Archived from the original on 21 February 2018. Retrieved 16 April 2010.
7. 1983 Apr 11. Margaret Thatcher. *Interview for Observer*. URL: <https://www.margaretthatcher.org/document/105127> (дата звернення: 25.04.2022).
8. 1985: Thatcher snubbed by Oxford dons. *On This Day 1950–2005*. BBC News. Archived from the original on 14 April 2013. Retrieved 9 April 2007.
9. 11 June 1987. *Politics 97*. BBC. Archived from the original on 3 December 2011.
10. 31 March 1990: Violence flares in poll tax demonstration. *On This Day 1950–2005*. BBC News. Archived from the original on 14 April 2013.
11. Офіційна Доповідь 3 квітня 1982 р. том 21, с. 633-634. URL: <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1982/apr/03/falkland-islands> (дата звернення: 02.05.2022).

12. Aitken R. Margaret Thatcher v the BBC: a loathing finally laid to rest. *The Telegraph*. 2013. URL: <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/margaret-thatcher/10007474/> (дата звернення: 26.04.2022).
13. Economy: Letter of the 364 economists critical of monetarism (letter sent to academics and list of signatories). Margaret Thatcher Foundation. 13 March 1981. Archived from the original on 1 April 2018.
14. Fowler D. Margaret Thatcher And Falklands War Drama. URL: <https://uwe-repository.worktribe.com/output/996411/margaret-thatcher-and-falklands-war-drama> (дата звернення 02.05.2022).
15. Falklands: Minutes of meeting of the Information Group on the Falklands media and related issues, 26 April 1982. URL: <https://www.margaretthatcher.org/document/127500> (дата звернення: 05.05.2022).
16. "Falklands: Whose victory?". *Peace News*, 29 October 1982, page 3. URL: https://www.wikiwand.com/en/1982_London_Victory_Parade (дата звернення 05.05.2022).
17. GOTCHA! *The Sun*. 4 May 1982. URL: [British-library.uk](http://www.british-library.uk). (дата звернення 02.05.2022).
18. Graham D. The Battle of Trafalgar Square: The poll tax riots revisited. *The Independent*. 25 March 2010. Archived from the original on 19 January 2018.
19. G. Parry. Gareth Parry reflects on his time with British forces during the Falklands war. *The Guardian*. 3 July 1982.
20. Margaret Thatcher. CNN. URL: <https://edition.cnn.com/2012/12/26/world/europe/margaret-thatcher---fast-facts/index.html> (дата звернення: 05.05.2022).
21. Milne S. *The Enemy Within*. London: Verso Books, 2014. 445 p.
22. O'Grady S. Unemployment among young workers hits 15 per cent . *The Independent*. 16 March 2009. Archived from the original on 14 April 2013.
23. Passell P. Furor Over British Poll Tax Imperils Thatcher Ideology. *The New York Times*. 23 April 1990. Archived from the original on 14 April 2013.

24. Panorama. BBC One. 10 May 1982. URL: <https://genome.ch.bbc.co.uk/9ba511d4972841f3bebeb881c71a7f84> (дата звернення: 05.05.2022).
25. Riddell P. Thatcher stands firm against full EMS role. *Financial Times*. 23 November 1987. URL: <https://www.margaretthatcher.org/document/106969> (дата звернення: 05.05.2022).
26. Revzin P. British Labor Unions Begin to Toe the Line, Realizing That the Times Have Changed. *The Wall Street Journal*. 23 November 1984.
27. Speech to Conservative Party Conference ('the lady's not for turning'). Margaret Thatcher Foundation. 10 October 1980. Archived from the original on 5 January 2018. Retrieved 31 March 2018.
28. Speech by George Howard. BBC. 6 May 1982.
29. How 364 economists got it totally wrong. *The Daily Telegraph*. 15 March 2006. Retrieved 21 March 2013.
30. How smouldering tension erupted to set Brixton aflame. *The Guardian*. London. 13 April 1981.
31. 'Voice of Falklands War' Ian McDonald Remembered. *Forces Network*. 10 April 2019. URL: <https://www.forces.net/news/falklands/voice-falklands-war-ian-mcdonald-dies> (дата звернення 02.05.2022).
32. Wilenius P. Enemies within: Thatcher and the unions. *BBC News*. Archived from the original on 30 April 2009.
33. When Britain Went to War. *Channel 4*. Retrieved 7 February 2010.
34. When Soldiers Play Journalists and Journalists Play Soldiers. *The Times*, 10 June 1982.
35. Why We Must Tell The Truth. *Daily Mirror*, 12 May 1982. URL: <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/search/results/1982-05-12?NewspaperTitle=Daily%2BMirror&IssueId=BL%2F0000560%2F19820512%2F&County=London%2C%20England> (дата звернення: 05.05.2022).
36. Буданова И. А. Европейская политика М. Тэтчер (1979–1990). Диссертация канд. ист. Наук. Иваново, 2004. 199 с.

37. Бодрунова С. С. Политический маркетинг как прародитель медиаполитики: опыт политических партий Великобритании. *Вестник Южно-Российского государственного технического университета (Новочеркасского политехнического института)*. Серия: Социально-экономические науки. 2014. № 1. С. 89–98.
38. Буржуазные средства массовой информации в 1979 году. *Вестн. Моск. ун-та. Сер. Журналистика*. 1980. № 4. С. 42.
39. Бусол О. Основні риси контролю за національним інформаційним простором Королівства Велика Британія URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2962:osnovni-risi-kontrolyu-za-natsionalnim-informatsijnim-prostorom-korolivstva-velika-britaniya-2&catid=71&Itemid=382
40. Замятин Л. Тэтчеризм. *Международная жизнь*. 1989. №7. С. 53–63.
41. Косілова О.І. Інформаційна безпека України в умовах глобалізації. *Правова інформатика*. 2010. № 3 (27). С. 27.
42. Лапицкий И. Короли лжи и сенсаций. М., 1967. С. 3–4. URL: <http://lit-prosv.niv.ru/lit-prosv/sokolov-vinogradova-pp-velikobritanii/primechaniya.htm>
43. Назамутдинова М. Х. Политика тэтчеризма и ее влияние на трансформацию британской прессы (на примере газеты "Таймс"). *Социум и власть*. 2010. N 1. С. 44–48.
44. Панченко Ю. В. Історія і практика неоконсерватизму Великої Британії та США часів урядів М.Тетчер і Р.Рейгана [Текст]: Автореферат. к. іст. наук, спец.: 07.00.02 – всесвітня історія. Суми: Вид-во СумДУ, 2008. 13 с.
45. Попов В. И. Меняется страна традиций. Заметки посла и ученого о Британии восьмидесятых. М., 1991. 336 с.
46. Пунько В. М. Соціальна політика уряду Маргарет Тетчер: історіографія проблеми. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2017. Вип. 24(1). С. 31–39.

47. Пунько В. М. Економічна політика уряду Маргарет Тетчер: історіографія проблеми. *Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]*. Серія : Історія. 2017. Вип. 25. С. 397–403.
48. Салмин А. М. Политический портрет М. Тэтчер: научно-аналитический обзор. М., 1982. 121 с.
49. Соколов В. С., Виноградова С. М. Периодическая печать Великобритании. СПб: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2000. 112 с.
50. Семенов А. Захист національного інформаційного простору Великої Британії. *Матеріали міжнародної конференції «Політична прaxeологія: безпека, технології, комунікації»* / за ред. В. Бебика. Київ: ВАПН, 2016. 117 с.
51. Телень Э. Ф. Социальная мимикрия буржуазных массовых газет Великобритании. М., 1978. С. 5–6.
52. Тетчер М. Автобиография. М.: АСТ, 2014. 800 с.
53. Тетчер М. Искусство управлять государством. Стратегии для меняющегося мира. Пер. с англ. В. Ионова. М.: Альпина Паблишер, 2003. 504 с.
54. Трубайчук А.Ф., Черевко О. С. Особливості соціально-економічної політики британських консерваторів у 1979–1990 рр. *Український історичний журнал*. 1999. №2. С. 125–133.
55. Удовенко О. Ю. Неоконсерватизм як актуальна проблема на прикладі Великої Британії за часів урядів Маргарет Тетчер. *Наука. Релігія. Суспільство*. 2013. № 1. С. 62–64.
56. Черевко О. С. Маргарет Тетчер та її реформаторська діяльність на чолі консервативного уряду Великої Британії (1979 - 1990 рр.) : Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02. НАН України. Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. К., 2002. 19 с.
57. Черноусов М. «Таймс» и «Биг Бен». *Журналист*. 1981. № 3. С. 72.

58. Шальман Т. М. Формування інформаційного простору Великої Британії кінця 80-х — початку 90-х років ХХ ст.
59. Явнова И. И. Проблемы социального реформирования в политике консервативного правительства М. Тэтчер (1979–1990 гг.). Уфа: Башкирский государственный университет (БГУ), 2002. 169 с.
60. Vumpus B., Skelf B. Op. cit. P. 81-82.
61. Conservative care in action: Social security policy. *Politics today*. L., 1990. № 11. P. 276-285.
62. Conservative Party. The conservative manifesto 1979. L.: Conservative central office, 1979. P.38.
63. Clarke J. Margaret Thatcher's Revolution Revised Edition: How It Happened and What It Meant. L.: A&C Black, 2006. 224 p.
64. Eleven years work: The record of the conservative government since May 1979. *Politics today*. L., 1990. № 8. P. 180-221.
65. Freedman, "two journalists on *Invincible* were interested in no issue other than what Prince Andrew, a helicopter pilot as well as the Queen's son, was up to". 2005. Vol. 2. P. 36.
66. Freedman L. *The official history of the Falklands Campaign*. 2005. Vol. 2. 896 p.
67. Graham D. The Battle of Trafalgar Square: The poll tax riots revisited. *The Independent*. 25 March 2010. Archived from the original on 19 January 2018. URL: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/the-battle-of-trafalgar-square-the-poll-tax-riots-revisited-1926873.html> (дата звернення: 02.05.2022).
68. Dilnot A. Webb St. The 1988 social security reforms. *The economics of social security*. Oxford, 1989. P. 244-245.
69. Keith B. Wagner. Designing Power: Thatcher, Press Photography and a Polarized 1980s England. King's College London and Hongik University. 2014. 27(1). P. 93-115. URL:<http://aodr.org/xml/01491/01491.pdf> (дата звернення: 26.04.2022).

70. Kevin Albertson, Paul Stepney 1979 and all that: a 40-year reassessment of Margaret Thatcher's legacy on her own terms. *Cambridge Journal of Economics*, Volume 44, Issue 2, March 2020, Pages 319-342. URL: <https://academic.oup.com/cje/article/44/2/319/5550923> (дата звернення: 26.04.2022).
71. Look after the Daily Mail': Thatcher's media tactic for 1987 election URL: <https://www.theguardian.com/politics/2017/oct/10/look-after-daily-mail-thatcher-media-tactic-1987-election-campaign-tories> (дата звернення: 30.04.2022).
72. O'Higgins M. Social welfare and privatization: The British experience. *Privatization and the welfare state*. Ed. by Cameran S.B., Kahn A.J. Princeton, 1989. P.173.
73. Office of Health. *Economics. Compendium of Statistics*. L., 1987. P.248-249.
74. Thatcher M. Let Our Children Grow Tall. Selected Speeches. L., 1977. 114 p.
75. Thatcher M. The Downing Street Years. Harper Collins, 1993. 914 p.
76. The Battle of Trafalgar Square: The poll tax riots revisited. *The Independent*. URL: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/the-battle-of-trafalgar-square-the-poll-tax-riots-revisited-1926873.html> (дата звернення: 02.05.2022).
77. Harris R. GOTCHA! The Media, the Government and the Falklands Crisis. Faber & Faber, 1983. 158 p.
78. J. Pilger Freedom next time. London, 2007. P.8.
79. Jen Chung. Photos, Videos: The 1990 Poll Tax Riot That Doomed Margaret Thatcher. <https://gothamist.com/news/photos-videos-the-1990-poll-tax-riot-that-doomed-margaret-thatcher> (дата звернення: 02.05.2022).
80. Street J. Mass Media, Politics and Democracy. Houndsmill: Palgrave, 2001. 386 p.
81. Secretary of state for social security and the minister for welfare reform. New ambitions for our country: a new contrast for welfare. L., 1988. 67 p.

82. Hastings M., Jenkins S. The battle for the Falklands. Vol. Pan military classics series. London: Pan Macmillan; 2010. 395 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Лист Чарльза Пауелла до Маргарет Тетчер від 13 червня 1987 р.

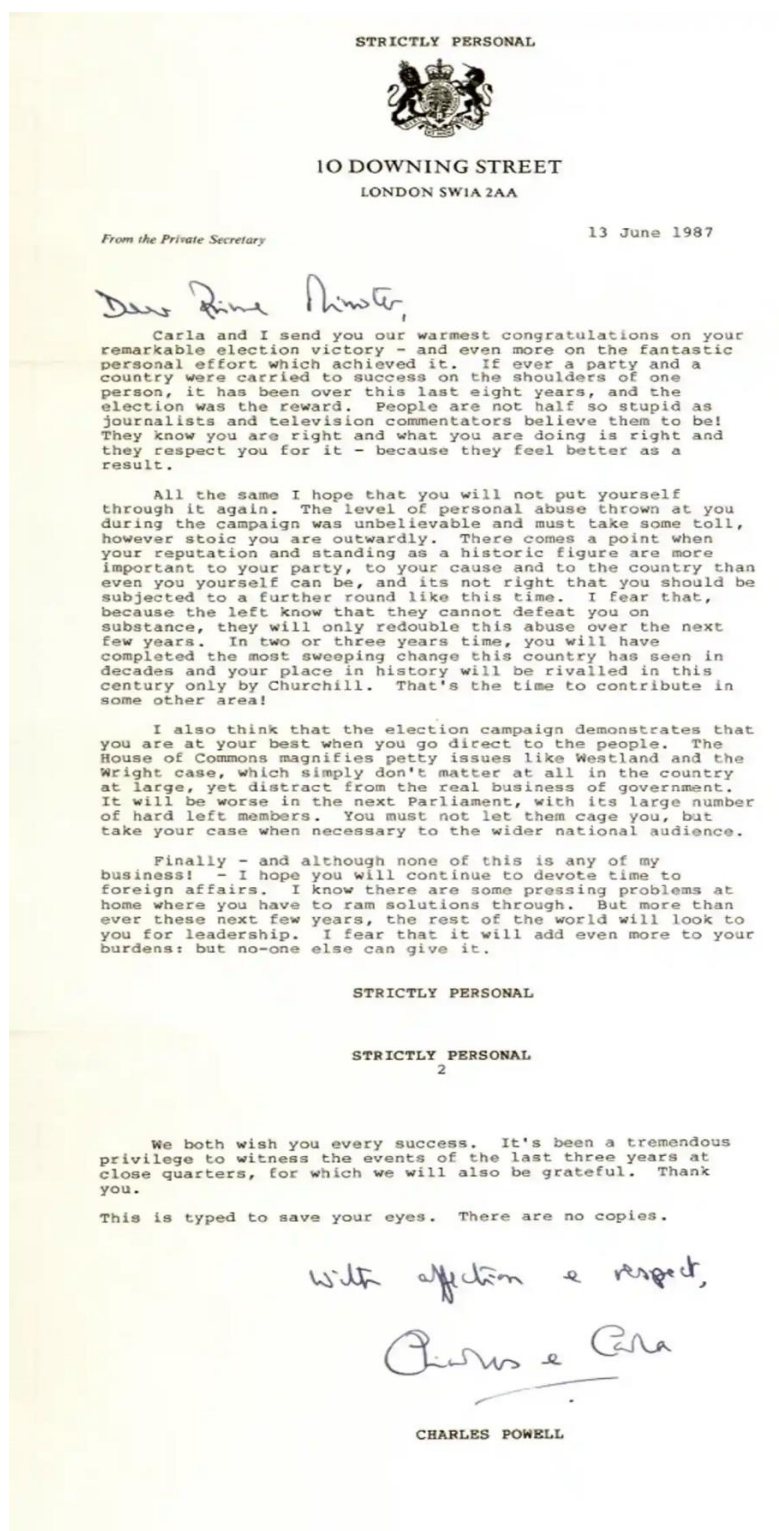

Рисунок 1 Фото листа, надісланого Маргарет Тетчер Чарльзом Пауеллом, у якому радить їй не балотуватися на чергових виборах.

Додаток Б

Відомий заголовок «GOTCHA» газети «The Sun» про потоплення аргентинського військового корабля «Генерал Бельграно».

THE Sun
 Tuesday, May 4, 1982 14p TODAY'S TV: PAGE 12

QE2 IS SET TO SAIL FOR WAR
 They may be warned about their fate

We told you first
 NINE days ago the QE2 was in the West Indies, ready to sail to the Victoria of Britain and defend it. It was only a few days ago that the QE2 was in the West Indies, ready to sail to the Victoria of Britain and defend it. It was only a few days ago that the QE2 was in the West Indies, ready to sail to the Victoria of Britain and defend it.

GOTCHA

Our lads sink gunboat and hole cruiser

SUNK An Argie patrol boat like this one was sunk by missiles from Royal Navy helicopters after first opening fire on our lads

CRIPPLED THE Argie cruiser General Belgrano . . . put out of action by Tigerfish torpedoes from our super nuclear sub Conqueror

UNION BOYCOTTS WAR

BATTLE FOR THE ISLANDS

From TONY SNOW aboard HMS Inimitable
THE NAVY had the Argies on their knees last night after a devastating double punch.
WALLOP: They torpedoes the 14,000-ton Argentina cruiser General Belgrano and left it a useless wreck.
WALLOP: Task Force helicopters sank one Argentine patrol boat and severely damaged another.

The Belgrano, which survived the Falkland Harbour attack when it belonged to the US Navy, had been asking for trouble all day. The cruiser, second largest in the Argie fleet, had been stirring the 500-mile war zone around the Falkland Islands.

The ship was not sunk and it is not clear how many casualties there were.

HMS Conqueror was built at Cammell Laird's shipyard in Birkenhead for the Royal Navy and launched in 1969 and

Continued on Page Two

£50,000 BINGO! Today's lucky numbers are on Page 20.

Рисунок 2 Обкладинка газети «The Sun» від 4 травня 1982 р.

Додаток В

Стаття газети «Observer» про кровопролиття та зіткнення протестувальників з поліцією

 Review / 53 Britten's cruel greatness Robert Tear	 Inside / 5 Secret love of the Tsar	 Living / 56 Madam Marleen on the game	 Business / 35 GrandMet's Miami Vice Melvyn Marcus	 Magazine Black and white mischief Fashion issue
--	--	---	---	--

***** ESTABLISHED 1791 1 APRIL 1990 No. 10350 80s

OBSERVER

Scores hurt, buildings blaze in poll tax riot

Demonstrator in front of burning buildings at an anti-poll tax rally which turned into a riot in Trafalgar Square yesterday. Photograph by Bill Robinson.

Briefly
Ceausescu salled away £5 billion
 Romanian dictator Nicolae Ceausescu is believed to have sailed away to his home country. Some £5 billion in his bank account and Romania has asked the West Government to help recover the money (Ceausescu robbery, page 12).

Thatcher defiant
 Mrs. Thatcher, despite an attack on her leadership which she told Tory Party leader Sir Charles Young she would not resign and 'had the stomach for a fight' (Crisis deepens, page 9).

Bazoff banished
 Colleagues, family and friends paid their last respects for Paul Bazoff, the Observer newspaper, attacked in England on Monday, before he was buried at Highgate Cemetery after a service in the guru's Park mosque (Laird in real, page 6).

Mandela's offer
 Nelson Mandela, deputy leader of the ANC, had offered to attend the Conservative Party conference in Brighton. This action if taken, according to the Sunday Express, would have cost South Africa's economy, page 9.

Lithuania warned
 President Mikhail Gorbachev warning of 'grave consequences for all of us, were Lithuania to be regarded as the Kremlin's Opposition state, page 10.

Iraq bomb link
 British airport company British Airways (London) Ltd and its Irish subsidiary are part of an international network which includes the British company, page 10.

Rebel tours 'over'
 The South African 'Ciskei' rebels, but government says Mrs. Thatcher's speech against their actions, this year will be the last (South Africa, page 10).

Oxford wins again
 Oxford was the 13th best team for the 1989-90 season in the English football league, by seven goals (Report, page 20).

The weather
 Most of England and Wales will be warm and sunny, Scotland and Northern Ireland will stay mainly cloudy, becoming brighter (Weather, page 2).

Police battle with massive crowd

Police battled a massive crowd of demonstrators in Trafalgar Square yesterday as they tried to prevent a poll tax riot. The police used tear gas and batons to clear the square, but the crowd remained defiant. Buildings in the background were on fire, and the scene was chaotic. The police were outnumbered and struggled to maintain order.

AND YOU THOUGHT IT JUST PARALYSED.

MS (Multiple Sclerosis Society) advertisement. Text: 'Multiple sclerosis is a disease of the nervous system... MS (Multiple Sclerosis Society)'. Includes contact information for the society.

Inside

Weather	2
Home News	5, 10, 12
World News	10
Michael Gove	17
Alan Williams	17
Richard Ingram	17
Sport	20-28

Business

City	28-31
Banking	32
William Saenger	32
Financial Markets	32-33
Unemployment	33
Electricity Special	43, 44, 47
Ad Lib	49
Obituary	51
Marmion	52

Review

Lectures	54
Performances	55
Katherine Whithorn	55
Living	55-56
Arts	55-56
Landscape	65-67
Books	68-71
Travel	68-71
Christopher Braheer	72
Discussion in Europe	72-73
Education	73
TV & Radio	73
Media	73
Education	73
TV & Radio	73
Media	73

Classified

Business Services	46-50
Appointments	46-50
Motoring	51
What's On	51, 52, 73
Home and Gardens	73, 79
Property	78, 82
Courses	82
Personal	82

Pioneering vaccine 'stops pregnancy'

A REVOLUTIONARY form of contraception that vaccines of MIV has proven to be effective in women against pregnancy for up to 14 days, when they are injected by British scientists. The vaccine works by covering the human egg in antibodies so that the sperm cannot fertilize it. Women who have finished having children, but who do not want to be sterilized, could have an injection every two years with fewer side-effects than the contraceptive pill. This has shown the vaccine to be 100 per cent effective on mammalian monkeys, and scientists want to start testing it on human eggs in the laboratory. Development of the vaccine could be threatened, however, if any woman, particularly for Third World countries, has an allergic reaction to the egg protein. Dr John Aitken, a member of the British Research Council's Reproductive Biology Unit in Edinburgh, said: 'The vaccine has two advantages over the contraceptive pill - it is reversible and its action is more specific than a hormonal contraceptive, and therefore should have fewer side-effects, and it lasts longer.' De Aitken said: 'Scientists have looked for the most common protein in the egg which is similar but not identical to the protein in the sperm. We have been injecting the pig protein into women's ovaries, but the women who still conceive a foreign body and make antibodies which recognize the protein on the surface and surround it. The result is that the sperm is unable to get to the development of meiotic antibodies at Cambridge University, when they bump into the egg, they do not recognize it and therefore do not fertilize it. Women about to be sterilized or women undergoing sterilization who produce antibodies which produce more eggs than needed, are able to stop eggs from fertilizing. Dr Aitken said: 'Fertility returns when the antibody levels fall, in monkeys the took about two months but we do not know exactly how long it will take in women. We do know how long it takes in monkeys, but we do not know how long it takes in women. It may not be suitable for women who are not sterilized.' Dr Aitken said: 'The vaccine will be published this month before the results are published. It may not be suitable for women who are not sterilized.' Dr Aitken said: 'The vaccine will be published this month before the results are published. It may not be suitable for women who are not sterilized.' Dr Aitken said: 'The vaccine will be published this month before the results are published. It may not be suitable for women who are not sterilized.'

MS (Multiple Sclerosis Society)

Advertisement for MS (Multiple Sclerosis Society). Text: 'Multiple sclerosis is a disease of the nervous system... MS (Multiple Sclerosis Society)'. Includes contact information for the society.

Рисунок 3 Стаття газети «Observer»

Додаток Г

Маргарет Тетчер на обкладинці журналу «The Economist» від 4–10 листопада 1989 р.

Рисунок 4 Обкладинка журналу «The Economist» 4–10 листопада 1989 р.

АНОТАЦІЯ

Шаталова Тетяна. Інформаційний супровід заходів уряду Маргарет Тетчер. Дипломна робота на правах рукопису. Наукова робота на здобуття ступеня «бакалавр» за спеціальністю 0203 «Гуманітарні науки», 6.020302 – «Історія». Харків, ХНУ ім. В. Каразіна. 2022.

Науковий керівник – доктор історичних наук, доцент Миколенко Д.В.

Дипломна робота присвячена дослідженню заходів внутрішньої та зовнішньої політики уряду Маргарет Тетчер в контексті висвітлення їх відображення у ЗМІ.

У першому розділі описано загальну характеристику епохи Маргарет Тетчер, а саме розглянуто таку ознаку епохи як пропаганда та визначено основні напрямки інформаційної політики кабінету консерваторів. З'ясовано, журналістика у Великій Британії у період перебування Тетчер при владі проходила етап розвитку, який продовжився і у 90-х рр. ХХ ст. Завдяки науково-технічному прогресу збільшувалися технічні можливості ЗМІ, що вилилося у розширення кількості аудиторії та збільшення впливу інформаційних ресурсів на громадську думку.

У другому розділі проаналізовано заходи уряду, їх репрезентацію урядом і консервативною партією. Досліджено економічні ініціативи влади та їх відображення у ЗМІ, соціальну політику кабінету міністрів у інформаційній політиці влади, а також зовнішню політику уряду і її супровід у пресі, на радіо і телебаченні. Виявлено, що Тетчер, розуміючи силу ЗМІ, використовувала їх, керуючись своїми політичними цілями.

Ключові слова: М. Тетчер, тетчеризм, Консервативна партія, Велика Британія, інформаційна політика.

SUMMARY

Shatalova Tetiana. Information support of Margaret Thatcher's government activities. Thesis on the rights of the manuscript. Scientific work for the degree of "bachelor" in the specialty 0203 "Humanities", 6.020302 - "History". Kharkiv, KhNU named of V. Karazin. 2022.

Supervisor - Doctor of Historical Sciences, Associate Professor Mykolenko D.

The thesis is devoted to the study of domestic and foreign policy measures of the government of Margaret Thatcher in the context of its coverage in the media.

The first section describes the general characteristics of the era of Margaret Thatcher, namely, considers such a feature of the era as propaganda and identifies the main directions of information policy of the Conservative Cabinet. It has been found that journalism in the United Kingdom underwent a period of development during Thatcher's government. Thanks to scientific and technological progress, the technical capabilities of the media have increased, which has resulted in expanding the number of audiences and increasing the impact of information resources on public opinion.

The second section analyzes government activities, its representation by the government and the Conservative Party. The economic initiatives of the government and their coverage in the media, the social policy of the Cabinet of Ministers and its information coverage, as well as the foreign policy of the government and its support in the press, on radio and television are studied. It was found that Thatcher, understanding the power of the media, used them in pursuit of political goals.

Key words: M. Thatcher, Thatcherism, Conservative Party, Great Britain, information policy.